ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü meș'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul - Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ'. — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1940. — ΤΕΥΧΟΣ 11.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΠΙ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΕΜΑΛ ΑΤΑΤΟΥΡΚ

Ὁλόκληρον τὸ τουρκικὸν ἔθνος ἀναπολοῦν κατὰ τὴν πένθιμον ταύτην ἡμέραν τὴν σκληρὰν ἀπώλειαν τὴν ὁποίαν πρὸ δύο ἐτῶν ὑπέστη διὰ τοῦ προώρου θανάτου τοῦ μεγάλου ἡγέτου καὶ πατρός του Ἀτατοὺρκ κατακλύζεται ἀπὸ χείμαρρον αἰσθημάτων καὶ μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν γονυπετεῖ πρὸ τῆς σκιᾶς του. Θρηνεῖ τὸν ἄφθαστον Ἀναμορφωτήν, τὸν ρηξικέλευθον ἀνακαινιστὴν ὁ ὁποῖος μὲ τὴν θαυμασίαν προοπτικήν του προέτρεξε τῶν συγχρόνων του καὶ συνετάχθη μὲ τὰς ὑπερόχους φάλαγγας τοῦ ἀπωτέρου καὶ ὑπερόχου μέλλοντος. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα πνεύματα ὅταν ἀρχίσουν τὴν πορείαν των ἀνὰ τοὺς ἀχανεῖς αἰῶνας τοῦ μέλλοντος

ὑπερίπτανται ὅλων τῶν χρονικῶν ὁρίων καὶ κατευθύνονται πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει χρονικὰ ὅρια, πρὸς τὴν αἰωνιότητα.

Τὸ Τουρκικὸν ἔθνος κλαίει Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὸ ἐγνώρισε ἄριστα ὡς σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός του, ἰδιοποιήθη τὰ ἰδανικά του, τὰ πεπρωμένα του, ἀφ᾿ οὗ προηγουμένως ἐνεστερνίσθη καὶ ὅλα τὰ παθήματα καὶ τὰς συμφοράς του. Κλαίει Ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἠγάπησε, ἐξετίμησε, ἐλάτρευσε· Ἐκεῖνον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἐγνώρισε τὸν δημιουργὸν τῆς ἐλευθερίας του, τὸν πρωτουργὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπλάσεως, τὸν ἐργάτην καὶ θεμελιωτὴν τοῦ ἀρίστου πολιτεύματος, τοῦ δημοκρατικοῦ.

Κλαίει πρὸ τοῦ σκήνους του· κλαίει διότι συναισθάνεται τὸ τί ἔχασε ὅταν παρέδωκεν εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τὸ φθαρτὸν σῶμα τοῦ Ἀρχηγοῦ του. Παρηγορεῖται ὅμως πρὸ τοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου, τοῦ ἀθανάτου Ἀρχηγοῦ του. Ἀνακτᾷ τὸ θάρρος του καὶ αἰσιοδοξεῖ ὅταν σκέπτεται ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἀμιμήτου Κυβερνήτου καὶ ὁδηγοῦ του δὲν ἀπέθανε· τὸ πολιτικόν του σύστημα, αἱ μεγάλαι σκέψεις του, αἱ γενικαὶ κατευθύνουσαι γραμμαὶ τῆς ὑπερόχου διανοίας του, ἡ ὅλη νοοτροπία του διαμένει θαλερά, ζῇ εἰς τὰ βάθη τῆς ἐσωτερικῆς ὑπάρξεως ὅλων τῶν Τούρκων. Οὐδεμία ἀντίξοος περίστασις οἱασδήποτε φύσεως, οὐδεμία βροχή, οὐδεὶς ἄνεμος ὁποθενδήποτε πνέων, δύναται νὰ καταρρίψῃ τὴν μεγάλην πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν κληρονομίαν τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν ὁ ὡς ἄνθρωπος ἐκλιπὼν Γαζῆ Κεμὰλ πασᾶς. Πρὸς τὴν ἀθάνατον αὐτὴν ἐθνικὴν παρακαταθήκην εἶναι προσκεκολλημένοι ὅλοι οἱ Τοῦρκοι, ἀντλοῦντες διαρκῶς ἀπὸ τὴν δοτῆρα αὐτῆς ἔμπνευσιν, θάρρος, μεγαλουργίαν. Ὁ ἀρχηγὸς θὰ μένῃ αἰώνιος, εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν τέκνων του ἔστησε βωμὸν ἀγάπης, θαυμασμοῦ, εὐγνωμοσύνης τὸν ὁποῖον οὐδεὶς σφοδρὸς ἄνεμος θὰ καταρρίψῃ, τὸν ὁποῖον θὰ σέβεται ὡς ἀσάλευτον καὶ αὐτὸς ὁ πανδαμάτωρ χρόνος.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

῾Η καμπάνα μιᾶς ᾿Εκκλησίας πόσον καλὸν μᾶς κάμνει, εἰς τὴν ταραγμένην μάλιστα, καὶ ἀνήσυχη καὶ τραγικὴν αὐτὴν στιγμήν. Φέρει μηνύματα ἱερά.

῞Οταν τὴν ἀκούωμεν, ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεώς μας ἀναβαίνει κἄποια μυστηριακὴ φωνή, δίψα τῆς τελειότητος, τῆς ἀθανασίας.

Μᾶς καλεῖ εἰς τὴν ᾿Εκκλησίαν, ὅπου εὑρισκόμεθα εἰς μίαν ἄλλην ἀκτήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔρχονται νὰ σπάσουν τὰ θορυβώδη κύματα τῆς ζωῆς μας, τὰ κύματα τῶν ὀρέξεών μας, τῶν ἀναγκῶν μας, τῆς βαθείας μας δίψης.

Μὲ τὸν ἦχον τῆς καμπάνας εἰς τὸ βάθος τοῦ εἶναί μας ἀκούεται τὸ ῎Απειρον, ἡ Αἰωνιότης. Μὲ αὐτὸν ἐμψυχωνόμεθα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ νικήσωμεν τὴν ἀθλιότητα, ἡ ὁποία μᾶς ὑπονομεύει.

***

῾Ομιλοῦν πολλοί, ὁμιλοῦν οἱ Ποιηταί, οἱ Φιλόσοφοι, ὁμιλεῖ ἡ ῾Ιστορία, ἀλλὰ κανέν, πρᾶγμα δὲν ὁμιλεῖ, ὅπως ὁμιλεῖ ὁ κώδων μιᾶς ᾿Εκκλησίας. ῾Η φωνὴ τῶν ἄλλων εἶναι, ὡσὰν φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ῞Ολα τὰ ἄλλα ἔργα καίουν ὡσὰν λαμπάδες εἰς ἕνα συμπόσιον, ὅπου οἱ πολλοί, ὁ λαός, δὲν εἴμεθα προσκεκλημένοι. ῾Η ᾿Εκκλησία ὁμιλεῖ εἰς ὅλους. Προσφέρει τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον εἰς ὅλους ὅσοι ἔχουν μέσα των τὸν φόβον, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην.

῾Η καμπάνα μὲ τὴν Λειτουργίαν εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς καλεῖ μᾶς ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς συναντιλήψεις, τὰς προειδοποιήσεις καὶ τὰς ἐνθαρρύνσεις, τὰς ὑποσχέσεις καὶ κἄποτε τὰς ἀπειλάς, τὰς ὁποίας μᾶς στέλλει ἡ θεία Πρόνοια, διὰ νὰ καθαρθῶμεν, ὑψωθῶμεν, ν᾿ ἁγιασθῶμεν.

Μᾶς ὁμιλεῖ διὰ τὸ μεγάλο μάθημα τοῦ Χριστοῦ καὶ μᾶς ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπην του τὴν βαθεῖαν. ῾Υπενθυμίζει τὴν ἐν μέσῳ ἡμῶν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. ῾Ο Χριστὸς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε μαζί μας. Χωρὶς αὐτὸν δὲν δυνάμεθα τίποτε νὰ κάμωμεν. Βυθιζόμεθα εἰς τὸ σκοτάδι καὶ

τοὺς πολέμους, εἰς τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν καταστροφήν. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.»

***

Ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας εἶνε γνώριμη, ὡσὰν τὴν φωνὴν τῶν πατέρων μας καὶ τῶν μητέρων μας, τῶν φίλων μας, ὡσὰν τὸν ψίθυρον τοῦ δάσους καὶ τὸ βογγητὸ τῆς θαλάσσης. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον μᾶς λέγει εἶναι μία γέφυρα μεταξὺ τοῦ Ἀπείρου καὶ ἡμῶν. Ἡ φωνὴ αὐτὴ εἶναι διεισδυτική, διότι ἀναδίδει τόνους αἰωνιότητος.

Εἶναι ὡσὰν νὰ μᾶς λέγῃ: «Εἰς τὴν γῆν ὅλα τὰ κρῖνα πεθαίνουν ὅλα τὰ ᾄσματα σιωποῦν, ἐγὼ σᾶς δίδω κἄτι τὸ ὁποῖον μένει διὰ πάντα. Ἐδῶ κάτω οἱ ἄνθρωποι θρηνοῦν τὰς ἀπωλείας των, τὰς ἀπογοητεύσεις των, ἐγὼ σᾶς δίδω κἄτι τὸ ὁποῖον δὲν πεθαίνει.

Κυρίαρχη εἰσέρχεται ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας εἰς τὴν ψυχήν μας καὶ τὴν ὁδηγεῖ εἰς τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τὸ ὁποῖον μᾶς κατακλύζει. Καταπραϋντικὴ εἰσδύει εἰς τὴν καρδίαν μας ἡ ὁποία εἶναι «ἕνα παλάτι ρημαγμένο ἀπὸ τὸν θόρυβον.»

***

Ἐλᾶτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν — μᾶς λέγει — ὅπου ἡ γαλήνη εἶναι πολὺ πλησίον μας. Τὴν σιγὴν αὐτὴν κανένας θόρυβος δὲν δύναται νὰ βεβηλώσῃ. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μᾶς ἀποκαλύπτεται ὁ Θεός, καὶ μέσα ἀπὸ τὰ ταπεινὰ γεγονότα τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς ἀνοίγει κἄτι μεγάλο. Ἕνα ἀνέκφραστο πρόσωπο μᾶς κάμνει νεῦμα ὀπίσω ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ γέρου ἐκείνου. Ἄγγελοι πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου τὸ ὁποῖον μειδιᾷ.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ ψυχή μας θὰ εὕρῃ ἀνακούφισιν, γαλήνην εἰς τὰς στενοχώρους αὐτὰς ὥρας μας. Θὰ μάθωμεν καὶ ἀπὸ τὴν λειτουργίαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου ὁ ὁποῖος ἑορτάζεται κατ' αὐτὴν νὰ γίνωμεν εὐπειθεῖς εἰς τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν αἱ ἡμέραι τοῦ πόνου.

***

Ἂν ἀνασκοπήσωμεν τὸν βίον ἑνὸς Ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας, ἑνὸς Μάρτυρος, τούτου ἢ ἐκείνου, θὰ ἴδωμεν ὅτι τρία μεγάλα πράγματα δεσπόζουν εἰς αὐτόν: ταπείνωσις, ἀγάπη διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πνεῦμα θυσίας.

Ταπείνωσις: Ἡ οὐσία ἑνὸς Ἁγίου συγκεφαλαιώνεται εἰς τὴν συνεχῆ ἐπιθυμίαν νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν, νὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτὸν μέχρι θανάτου. Πρέπει τὸ ἐγώ μας, τὸ ἄπληστον διὰ τὴν ἐλευθερίαν, νὰ δαμάζεται, νὰ συμμορφώνεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ ταπεινώνεται.

Παράδειγμα ἡ χορδὴ τοῦ βιολιοῦ. Ὅταν δὲν εἶναι τεντωμένη ἐπάνω εἰς τὸ βιολί, ὅταν εἶναι ἀφειμένη καταγῆς, εἶναι σιχαμερή. Ὅταν τεντωθῆ, ἀναδίδει θείας ἁρμονίας. Καὶ ὁ Χριστὸς ἥπλωσε τὰς παλάμας του ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, καὶ ἀνέβλυσαν ἀπ' αὐτὸν αἱ ἁρμονίαι τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

***

Ἀγάπη: Οἱ Ἅγιοι ἐφλέγοντο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δαπανηθοῦν διὰ τοὺς ἀδελφούς των, ἀπὸ δίψαν νὰ σώσουν τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ διαδώσουν τὸ Εὐαγγέλιον. Πρέπει νὰ εἴμεθα καλοὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἀνεκτικοί, ὑπομονητικοί, συγκαταβατικοί, συγγνωμονικοί, πρόθυμοι νὰ γίνωμεν στήριγμα, διὰ νὰ ἀντανακλῶμεν τὴν ἄπειρον οἰκτιρμοσύνην τοῦ Ἰησοῦ.

***

Πνεῦμα θυσίας: Τῆς θρησκείας ἡμῶν κέντρον εἶναι ἡ Λειτουργία, ἡ ὁποία μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸν Γολγοθᾶν, καὶ καλλιεργεῖ εἰς ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας. Τὸ Ἅγιον Ποτήριον εἶναι γεμᾶτο μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὸ αἷμα τῶν Μαρτύρων. Ἡ Ἁγία Κοινωνία εἶναι καμωμένη ἀπὸ τὰς θυσίας ὅλων τῶν Χριστιανῶν. Ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἐξιλεώσῃ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ κόσμου, καὶ δίδει εἰς τοὺς πιστοὺς τοὺς καρποὺς τῆς λυτρωτικῆς τοῦ Χριστοῦ θυσίας.

Ἡ Λειτουργία καὶ ἡ μνήμη τῶν Ἁγίων εἶναι μία ἔκκλησις, μία δύναμις, νὰ γίνωμεν καλύτεροι.

***

Ἡ καμπάνα μᾶς ἀγγέλλει λοιπὸν κἄτι ἱερὸν καὶ σοβαρόν. Εἶνε ἡ σάλπιγξ τῆς πίστεώς μας. Μᾶς καλεῖ εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων μας. Εἴθε ἡ πίστις μας νὰ γίνῃ ὑπομονὴ εἰς τὸν ἄρρωστον, προσπάθεια εἰς τὸν πτωχόν, καὶ εἰς τὸν στρατιώτην νὰ φυτρώσῃ πλάγι του, ὡσὰν μία παπαρουνα μέσα ἀπὸ τὸ χῶμα τοῦ χαρακώματος.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΥ

ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΩΝ «ΕΠΙΣΚΟΠΙΑΝΩΝ» ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ἡ λέξις «ἐπισκοπιανὸς» ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν τοῦ ἑνὸς τάγματος τῶν διακονητῶν» ἢ ἄλλως «δουλευτῶν» λεγομένων τοῦ Μεγάλου χαρτοφύλακος. Ὁ Μ. χαρτοφύλαξ, καὶ κυρίως ὁ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, διὰ τὸ πολυσχιδὲς τῶν διακονιῶν τοῦ ὀφφικίου του εἶχεν ὡς βοηθοὺς τοὺς σεκρετικούς, τουτέστι τοὺς γραμματεῖς ἢ μᾶλλον δικαστικοὺς βοηθοὺς καὶ τοὺς ἐπισκοπιανούς, ἤτοι τοὺς βοηθοῦντας τὸν χαρτοφύλακα ἐν τῇ ἐκτελέσει καθηκόντων ἐπισκοπικῶν· «τὰ τῶν ἐπισκόπων τε καὶ τὰ τῶν κρίσεων ἐξυπηρετῶν διοικεῖ γνώμῃ τοῦ ἱεράρχου» γράφει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης. Διὰ νὰ κατανοηθῇ καλύτερον ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐπισκοπιανῶν πρέπει νὰ ἐκτεθῶσι τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τούτου τοῦ χαρτοφύλακος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου καὶ διετέλουν οὗτοι. «Ὁ χαρτοφύλαξ κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χαρτῷα δικαιώματα, κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ». Εἰς μεταγενέστερον κατάλογον τῶν ὀφφικίων σημειώνεται. «Ὁ χαρτοφύλαξ ὀφείλει εἶναι ἐκ προσώπου τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ μόνοις τῆς πατριαρχικοῖς· καὶ ἐπιφέρειν τὸ καλαμάριον· ἐπισημειῶσαι τὸ δικαστήριον, ἐνεργεῖν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἅπαντα τὰ τούτου δίκαια· προσκομίσαι τὸν μέλλοντα δέξασθαι τὴν μικρὰν σφραγίδα ἐν τοῖς δεξιοῖς· ὑπεξουσιάζειν δὲ ὅλους τοὺς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἱερεῖς τε καὶ διακόνους· ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπευθύνους Ἀρχιερεῖς κανονικῶς τιμωρεῖν· καὶ τὰς συζυγίας ἀναπληροῦν». (1) Ὁ Θεόδωρος Βαλσαμὼν ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του (ΙΒ'. αἰὼν) ἐπεκταθεῖσαν δικαιοδοσίαν τοῦ χαρτοφύλακος ἀναλύει ἐν τῇ περὶ χαρτοφύλακος μελέτῃ του τὰ καθήκοντα τούτου. Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος κάμνει λόγον περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἀποστολῆς τῶν Ἐπισκοπιανῶν. Διαιρῶν τὰ «δίκαια» τοῦ χαρτοφύλακος εἰς ψυχικὰ καὶ σωματικὰ (=δικαστικὰ) ἀποφαίνεται ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν σωματικῶν («ἂν θεμιστεύων προκάθηται, καὶ δικαστικὰ διυλίζων νοήματα, νόμους συνάπτῃ νομίμοις θεσπιῳδήμασι, καὶ κανόσι κανόνας ἁρμολογῇ, ἂν δικολόγων προτάσεις καὶ ἀντιθέσεις σφυρηλατῇ, καὶ τὰς μὲν ἀποσμιλεύῃ τῇ λυδίᾳ τῆς διαγνώσεως, τὰς δὲ

(1) Ράλλη καὶ Ποτλῆ «Σύνταγμα...» σ. 531, 537.

παραδέχηται, καὶ τέλος, ἂν κρίσεις πατριαρχικῶν νοταρίων ζυγοστατῇ») χρησιμοποιεῖ ὡς βοηθοὺς τοὺς σεκρετικοὺς («σεκρετικῶν διαλαλιαῖς μεγαλύνεται») ἐπὶ δὲ τῶν ψυχικῶν «παρὰ τῆς τάξεως ὑπηρετεῖται τῶν ***ἐπισκοπιανῶν.***» «Εἰ δὲ προκάθηται ψυχικῶν ἀρρωστημάτων θεραπείαν, καὶ σεσηπότων τραυμάτων ἐπισκεπτόμενος κακοήθειαν, πὴ μὲν σιδήρῳ χωνεύων τοῦ πάθους τὴν ὑπουλότητα, πὴ δ᾽ ἐπιπάσσων ἤπια φάρμακα, παρὰ τῆς τάξεως ὑπηρετεῖται τῶν ἐπισκοπιανῶν.» (2)

Ὅτι οἱ ἐπισκοπιανοὶ ἠσχολοῦντο περὶ ψυχικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ καταφαίνεναι καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας Δημητρίου τοῦ Γεγιστοῦ γράφοντος τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐν τῷ ναῷ καθήκοντα τῶν ἐπισκοπιανῶν. «Οὕτω δὲ ὡς εἴποι ὁ διάκονος σοφία, ὀρθοί, ἐκφωνοῦσιν ***οἱ ἐπισκοπιανοὶ εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα***». Καθὼς ἀναφέρει Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης οἱ ἐπισκοπιανοὶ παρίσταντο κατὰ τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. «Καὶ προτεθέντος θρόνου ἐν ᾧ κάθηται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ πέπλου συνήθους, ὑπὸ ἱερέως εὐχῆς γινομένης καὶ τρισαγίου, τῶν ***ἐπισκοπιανῶν*** παρόντων, καὶ λαμπαδηφορούντων ἁπάντων κυκλοῦντος καὶ τοῦ λαοῦ, ἐνθρονίζεται...» (3) Καθ᾽ ὅν ὅμως χρόνον ἔγραφεν ὁ Συμεὼν (ΙΕ´ αἰῶνα) ἡ τοιαύτη παρουσία τῶν ἐπισκοπιανῶν ἐγίνετο μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Διὰ τῶν ἐπισκοπιανῶν ἐστέλλοντο μηνύματα πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς διὰ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἀρχιερατικὴν ἐκλογὴν ἢ πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν γινομένην. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου γενομένης ἀρχιερατικῆς ἐκλογῆς ἡ πρόσκλησις πρὸς τὸν Κυζίκου Ἰωάννην, καθήμενον ἐν τοῖς κελλίοις αὐτοῦ «τοῖς διακειμένοις πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Στουδίου» ἐγένετο καὶ «παρὰ τοῦ εὐλαβοῦς ἐπισκοπιανοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χειρομάχου». (4)

Τὸ σημείωμα τοῦ πατριαρχικοῦ νοταρίου τὸ σχετικὸν πρὸς τὰ ἀνωτέρω προσθέτει καὶ τὴν φράσιν. "Εἰδήσει καὶ τοῦ τιμιωτάτου χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μ. Ἐκκλησίας κυροῦ Εὐσταθίου τοῦ Χανδρηνοῦ." Ἡ προσθήκη αὕτη φανερώνει ὡσαύτως τὴν παρὰ τοῦ χαρτοφύλακος ἐξάρτησιν τῶν ἐπισκοπιανῶν.

Καὶ εἰς τὰ Acta τῶν Müller καὶ Miklosich ἐν πράξει τοῦ 1387 γενομένη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νείλου ἀναγινώσκομεν. "Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ λέγει· εἰπέ μοι ἐνώπιον τῶν ἐπισκοπιανῶν, ἔλαβε γάρ..." (5) Οἱ

(2) Ράλλη καὶ Ποτλῆ. «Σύνταγμα... Δ. σ. 540, 547.

(3) Περὶ χειροτονιῶν Κεφ. σιστ´. ἔκδοσις 1683 ἐν Ἰασίῳ σ. 164.

(4) Ράλλη καὶ Ποτλῆ «Σύνταγμα Ε´ σ. 316, 317.

(5) Acta τομ. Β´ σ. 100.

ἐπισκοπιανοὶ ἐτέλουν καὶ καθήκοντα εἰσαγγελέως ἢ καταγγελέως κατὰ προσώπων ἱερωμένων. "Ὁ ἀπὸ τῶν εὐλαβῶν ἐπισκοπιανῶν καὶ θυρωρῶν τοῦ πατριαρχικοῦ κελλίου πρεσβύτερος καὶ ἐκκλησιάρχης Γεώργιος ὁ Πανορμηνός... ἀνάγκην ἔχω πάντα ὅσα ἄν ***ἀκούσω κατά τινων ἱερωμένων, ἀναγγεῖλαι κατὰ τὸ χρέος μου***". (6)

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ τιμηθέντος διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἐγένετο πρᾶξις συνοδικὴ ἐκ τῆς ὁποίας πληροφορούμεθα ὅτι τόσον ὁ Μ. χαρτοφύλαξ ὅσον καὶ οἱ ἐπισκοπιανοὶ ἐλάμβανον παρὰ τῶν χειροτονουμένων "τὰ εἰωθότα" χρήματα. (7)

Ὡς φαίνεται ἔκ τινων χωρίων ἀναφερομένων ἀνωτέρω οἱ ἐπισκοπιανοὶ ἦσαν ἱερεῖς (εὐλαβεῖς πρεσβύτεροι) συγκεντροῦντες καὶ ἄλλα ἐνίοτε ὀφφίκια ὡς τὸ τοῦ θυρωροῦ, τὸ τοῦ ἐκκλησάρχου καὶ ἄλλα. Ἡ παρακμὴ καὶ ἐξαφάνισις τῶν ἐπισκοπιανῶν συμπίπτει, ὡς εἶναι φυσικόν, μὲ τὴν παρακμὴν καὶ τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ ὀφφικίου τοῦ Μ. χαρτοφύλακος. Ἐκφυλισμὸν ἐννοῶ τὴν ἀπονομὴν τοῦ ὀφφικίου τούτου εἰς λαϊκούς. Μετὰ τὴν Ἅλωσιν ἴσως καὶ ὀλίγον πρὸ αὐτῆς δὲν εἶδον νὰ ἀναφέρωνται πλέον ἐπισκοπιανοί.

Ὁ γνωστὸς Δουκάγγιος ἐν τῷ γλωσσαρίῳ του (Glossarium ad soriptores mediae et infimae Graecitatis σ. 426) ἀναφέρει ἐπισκοπιανοί = ta dicti quidam officiales hartophylacis, qui in quinta pentade officiorum M. Ecclesiae recensentur κλπ. Παρὰ τῷ Goard ἀναφέρονται οἱ ἐπισκοπιανοὶ ὡς ὀφφικιάλοι τῆς πέμπτης πεντάδος. Ὁ Χρύσανθος Ἱεροσολύμων ἐν τῷ συνταγματίῳ του ἀναφέρει τούτους ἐν τῇ ἐνάτῃ πεντάδι καὶ μάλιστα τούτους ἐννοεῖ ὑπὸ τοὺς χαρτουλαρίους. "Καὶ ὁ μέγας οἰκονόμος... καὶ ὁ χαρτοφύλαξ εἶχε χαρτουλαρίους... οἱ δὲ τοῦ χαρτοφύλακος ἰδίως καὶ ***ἐπισκοπιανοὶ*** ὠνομάζοντο." Ὁ ὅρος ἐπισκοπιανὸς τῶν Βυζαντινῶν οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν τῶν ἐπισκοπιανῶν ἢ ἐπισκοπελιανῶν λεγομένων Ἀγγλικανῶν.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

(6) Acta τομ. Β΄ σ. 50.

(7) Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα Γ΄. σ. 444.

ΕΠΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΟΛΒΙΟΣ ΟΣ...

Χαρακτηριστικὸν τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυιίας Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ἐθεωρήθη ὑπὸ τῆς κριτικῆς τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅπως εἶναι πράγματι, τὸ δέκατον ἕβδομον ἠθικὸν ἔπος, τὸ ἐπιγραφόμενον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Migne "Διαφόρων βίων μακαρισμοί." Οἱ θεωροῦντες τὴν ποίησιν τοῦ Ναζιανζηνοῦ ὡς στιχοποιίαν ἁπλῆν δὲν ἐπρόσεξαν ὅτι αὕτη ἔχει δύο δῶρα πολύτιμα, τὴν φυσικὴν χάριν καὶ τὴν ἀληθινὴν μελαγχολίαν. Ὁ ποιητὴς ἔχει ψυχὴν πραεῖαν καὶ τρυφεράν, ἥτις ὑπέφερε πολλά, ἐταράχθη ὑπὸ τῆς δυστυχίας, ὠξύνθη ὑπὸ τοῦ πόνου, ἀπερροφήθη ὑπὸ τῆς λύπης, τὴν ὁποίαν ζητεῖ νὰ διασκορπίσῃ διὰ τῆς αὐστηρότητος καὶ τῆς ἀνησυχίας. Αἱ εἴκοσι καὶ πλέον χιλιάδες τῶν στίχων τοῦ Γρηγορίου κινοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ προσεκτικοῦ ἀναγνώστου, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἀνακαλύπτει νέας συγκινητικὰς καλλονὰς καὶ τὴν χριστιανικὴν λύπην καὶ σκέψιν ἀναμεμιγμένην μὲ μειδιάματα ψυχῆς ἀθώας καὶ τοὐτ' αὐτὸ ποιητικῆς.

Τὸ ἐν λόγῳ ποίημα περιλαμβάνει τριαντατρία δίστιχα ἤτοι 66 στίχους καὶ φέρει οἱονεὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Γρηγορίου, διότι τελειώνει μὲ τὴν φράσιν "Γρηγορίοιο νόμοι." Ἀρχίζει δὲ τὰ ἕνδεκα πρῶτα δίστιχα μὲ τὸ "Ὄλβιος ὅς" δηλ. Μακάριος ὅστις... καὶ εἰς τὸν 25ον, 26ον, 27ον, 28ον καὶ 29ον ἐπαναλαμβάνει μόνον τὸ "ὅστις." Ἐκ πρώτης ἐντυπώσεως θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι μεταφέρει εἰς τὰ ἀρχαῖα μέτρα τοὺς ἐννέα μακαρισμοὺς τοῦ κατὰ Ματθαῖον. Ἀλλὰ τοιοῦτο τι δὲν συμβαίνει, διότι θέμα τοῦ ἔπους εἶναι αἱ ἐν γένει εὐαγγελικαὶ ἀρεταὶ μόνον δὲ τὸ 17ον δίστιχον μεταφράζει τὸ Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὁ 26ος στίχος τὸ Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὁ 29ος τὸ Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὁ 30ος τὸ Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ καὶ τὸ 16ον δίστιχον τὸ Μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς... ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τὸ 4ον δίστιχον τὸ Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες μὲ τὴν προσθήκην ὅτι ὁ ἐλεῶν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀποκτήσει πλούτη θεαρέστως καὶ οὐχὶ διὰ μέσων ἀκαθάρτων.

Ὁ ποιητὴς ἀποδεικνύεται γνώστης τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἀνθρώπου τέλειος ἐταστής. Ὑπῆρχον ἐρημῖται μὴ καταισχύνοντες τὸν σκοπὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ἄξιοι μακαρισμοῦ

διὰ τὴν τήρησιν τῶν τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν κανόνων τῆς ἀγαμίας. Ἀλλὰ ἠμπορεῖ καὶ μέσα εἰς τὸν κόσμον νὰ ζῇ ὁ χριστιανὸς χωρὶς νὰ ἀπομακρύνεται τοῦ Θεοῦ. Λέγουν τὰ πρῶτα δίστιχα:

Ὄλβιος ὅστις ἐρήμου ἔχει βίον, οὐδ' ἐπίμικτον
τοῖς χαμαὶ ἐρχομένοις, ἀλλ' ἐθέωσε νόον.
Ὄλβιος ὅς πολλοῖσι μεμιγμένος οὐκ ἐπὶ πολλοῖς
στρωφᾶτ' ἀλλὰ θεῷ πέμψεν ὅλην καρδίαν.

Ὁμοίαν ἔννοιαν ἔχουν καὶ τὰ ἐφεξῆς δύο δίστιχα 5ον καὶ 6ον. Μακαρίζονται οἱ ἄγαμον βίον διάγοντες, οἱ ἐγγυτάτω τοῦ θείου, οἱ ἀποσείσαντες τὰ βάρη καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σαρκός. Ἀλλὰ μακάριοι εἶναι καὶ ὅσοι ὑπέκυψαν εἰς τοὺς θεσμοὺς τοῦ γάμου χωρὶς νὰ ἀθετοῦν τὰς πρὸς τὸν Χριστὸν ὑποχρεώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἐκ τῆς ἰδιότητος ἡμῶν ὡς Χριστιανῶν.

Ὄλβιος ἀζυγέων μακάρων βίος οἵ θεότητος
εἰσι πέλας καθαρῆς, σὰρκ' ἀποσεισάμενοι
Ὄλβιος ὅς θεσμοῖσι γάμου τυτθὸν ὑποείξας
Πλειοτέρην Χριστῷ μοῖραν ἔρωτος ἄγει.

Σχετικῶς πρὸς τὸν γάμον καὶ τὴν ἀγαμίαν ὁ Γρηγόριος δικαίως μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου φρονεῖ ὅτι κατ' ἀρχὴν ἡ ἀγαμία εἶναι τι καλλίτερον τοῦ γάμου ἀλλ' ὁ σώφρων βίος τοῦ ἐγγάμου ὑπερέχει ὅταν— καὶ φαίνεται ὅτι συνέβαινε τοῦτο—ἡ ἀγαμία μένει μόνον τυπικὴ καὶ ὁ μοναχὸς δὲν μονάζει ἀλλὰ διάγει βίον "ἐπίμικτος κόσμῳ."

— Δυστυχὲς καὶ ἀδύνατον πλᾶσμα ὁ ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθώσῃ ὅλας τὰς ἀρετάς. Εἴμεθα μῖγμα κακιῶν καὶ ἀρετῶν. Ἡ Ραὰβ δὲν ἦτο κοσμίας διαγωγῆς καὶ ἐδοξάσθη διὰ τῆς φιλοξενίας της, ὁ Φαρισαῖος ὁ τυπικῶς ἐνάρετος κατέπιπτε διὰ τὴν ἀλαζονείαν, τελώνης ὁ σεσημασμένος ἁμαρτωλὸς ὑψώθη διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὁ ἀκτήμων βίος τῶν ἐρημιτῶν εἶνε εὐγενής, ἀλλὰ πολλάκις ἡ ὑπερηφάνεια τοὺς φθείρει. Διὰ τοῦτο, πρὶν νὰ ἀναμετρήσωμεν τὰς δυνάμεις ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν νὰ πετάξωμεν πολὺ ὑψηλά, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν ἀποτόμως πτώματα ἐλεεινὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Πρέπει νὰ ἔχωμεν συναίσθησιν τῶν δυνάμεών μας καὶ νὰ μὴ ἀναλαμβάνωμεν ὑποχρεώσεις δυσεκπληρώτους. Πλοῖον μικρὸν καὶ στερεὸν σηκώνει μεγαλύτερον φορτίον παρὰ μέγα πλοῖον μὴ στερεόν, κακῶς δεδεμένας ἔχον τὰς πλευράς:

Νηῦς ὀλίγη, γόμφοισιν ἀρηραμένη πυκινοῖσι
Φόρτον ἄγει μεγάλης πλείονα τῆς ἀδέτου.

— Ἡ εἴσοδος τοῦ οὐρανίου περιβόλου εἶναι στενὴ ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν φέρουν δρόμοι πολλοί. Ἕκαστος ἂς λάβῃ τὸν μᾶλλον ἑαυτῷ προσαρμοζόμενον. Ἡ ἰδία τροφὴ δὲν εἶναι ἀρεστὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους οὔτε ἡ ἰδία ζωὴ ἁρμόζει εἰς τὴν φυσικὴν διάπλασιν ὅλων μας. Τὸ καλλίτερον εἶναι ἡ λύπη, καλλίτερα δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἶναι τὰ δάκρυα, αἱ ἀγρυπνίαι, ἡ ἐξουσία ἐπὶ τῶν κακῶν παθῶν, ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ μίσους, ἡ εὐπείθεια καὶ ὑποδούλωσις ὑπὸ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, ὁ φόβος τῆς ἐπερχομένης τελευταίας μας ἡμέρας.

— Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ ἐφόσον ζῇ ἐνσάρκως ἐπὶ τῆς γῆς νὰ γίνῃ τέλειος, διότι τότε θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι ἄνθρωπος θὰ ἦτο ἀθάνατον οὐράνιον ὂν καὶ ὄχι θνητός:

> Εἰ δ' ἄκρην τελέως ἴοις τρίβον, οὐκέτι θνητὸς
> ἀλλά τις οὐρανίων. Γρηγορίοιο νόμοι.

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΑΥΛΙΚΑΙ ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ

"ΚΑΚΟΝ ΑΝΤΙ ΚΑΚΟΥ"

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν Θρησκεία τῆς συγγνώμης καὶ τῆς ἀγάπης. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος πληρέστατα συμφωνεῖ ὄχι μόνον πρὸς τό πνεῦμα, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πρὸς τὸ γράμμα τοῦ εὐαγγελικοῦ Νόμου.

Ὡς Χριστιανὸς δὲν δύνασαι ν' ἀποδίδῃς τὰ ἴσα, πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε ἀδικοῦντάς σε, ἐκδικούμενος. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο ἄνω ποταμῶν καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀσυμβίβαστον πρὸς ὅ,τι ἐπαγγέλλεσαι καὶ διακηρύττεις μὲ τὸ τετιμημένον ὄνομα τοῦ Πιστοῦ, ἐπιδεικνύων ταὐτοχρόνως συμπεριφορὰν ἀπίστου διὰ τῆς ἐκδικήσεως.

Τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τοιαύτην πνευματικὴν ἀνωτερότητα, ὥστε νὰ ἔχωμεν τὴν δύναμιν νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ὑβριστὰς καὶ διώκτας ἡμῶν, τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς ἀσπόνδους προσέτι ἐχθρούς. Ἰδοὺ διατὶ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, ὁ ἄριστος διερμηνεὺς τῶν τοῦ Θεοῦ ἀληθειῶν, Πατρικῶς νουθετεῖ τοὺς πιστοὺς παραγγέλλων: "ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ". (Α΄ Θεσσ. 5-15)

***

"***Κακόν***". Ἔργον διαβολικόν. Πᾶν ὅ,τι προσκρούει εἰς τὸν ὕπατον νόμον τῆς Ἀγάπης. Ἐνέργεια ἀνάρμοστος πρὸς τὸ τέκνον τοῦ Θεοῦ. Ἢ σκέψεις καὶ λόγοι, ἐκδηλώσεις καὶ πράξεις καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πονηροῦ· ὁ ἀντίπους τοῦ Ἀγαθοῦ.

Ἡ διάπραξις τοῦ κακοῦ εἶναι διαστροφὴ τῆς ἡμετέρας φύσεως. Κανεὶς δὲν ἔχει πλασθῆ διὰ τὸ κακόν, ἐν τούτοις κατέστημεν ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο διὰ τῆς μεταπλάσεως. Ὅπως τὸ ἄνθος φυσικῶς εὐωδιάζει, οὕτω

φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις ἦτο νὰ διανοῆται καὶ νὰ πράττῃ μόνον τὸ ἀγαθόν, ἄν ἤθελε τώρα—μετὰ τὴν διαστροφὴν—διαπράττομεν τὰ πονηρὰ ἐγκολπούμενοι ταῦτα τῇ συνεργείᾳ καὶ κακοβούλῳ ὑποδείξει τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν διοβόλου.

Τὸ κακὸν δὲν μᾶς τρομάζει. Ἐξοικειώθημεν μετ᾽ αὐτοῦ. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν,—διὰ νὰ εἴμεθα ἐντὸς τῆς πραγματικότητος,—ὅτι ἐνεργοῦμεν πολλάκις τὰ φαῦλα καὶ μετά τινος σαδισμοῦ!

Ὑπάρχουν, ἀναμφιβόλως, βαθμοὶ κακῶν καὶ κακιῶν. Τινὲς κακοποιοῦν ἀνθρώπους φιλησύχους καὶ οὐδένα διανοηθέντας νὰ ἀδικήσουν. Ἄλλοι πάλιν τολμοῦν νὰ βλάψουν καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. Ἡ πολυπληθεστέρα ὅμως τάξις εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἀποδίδει τὸ ἀδίκημα ἁπλῶς. Ἀνθρωπίνως ἐξηγεῖται τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς χάριτος διατελοῦντας εἶναί τι τὸ ἀσύγνωστον. Ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ζῇ ὡς Χριστιανός. Ἡ ζωή του δέον νὰ εἶναι εἶδος ἐπιστολῆς Χριστοῦ "γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος".

***

"Ἀντὶ κακοῦ". Ἐπειδὴ ὅμως, δυνατὸν νὰ παρασυρθῇ τις ὑπὸ τοῦ ἀλαζονικοῦ πνεύματος, ὅπερ ὠθεῖ ἡμᾶς εἰς ἐκδίκησιν κ.τ.λ., διὰ τοῦτο τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ Ἀποστόλου, ἐπισύρει σοβαρῶς τὴν προσοχὴν τῶν Πιστῶν, ἵνα μὴ ὑποπίπτουν οὗτοι εἰς σφάλματα ἀνθρώπων ἀγνοούντων τὸν Κύριον. "Ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ"!

Ἐπαγρυπνεῖτε ἐπὶ τῆς ψυχῆς σας. Ἄς μὴ ἐμφιλοχωρήσῃ εἰς τὰς καρδίας σας κανὲν αἴσθημα μίσους καὶ ἔχθρας καὶ ἄν ἀκόμη προκαλεῖσθε ὑπὸ ἀνθρώπων μὴ φοβουμένων τὸν Θεόν. Γίνεσθε φρουροὶ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν καρδιῶν σας. Μὴ προδίδετε – πρὸς Θεοῦ!—τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη, ἅτινα ἐκπροσωπεῖτε. "Ὁρᾶτε", λοιπόν! Διότι ἡ διαγωγή σας θ᾽ ἀποδείξῃ τὴν ποιοτικὴν σύστασιν καὶ ἀπολογίαν τῆς "ἐν ἡμῖν ἐλπίδος". Ἄν ἡ συμπεριφορὰ ἡμῶν, τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς θ. χάριτος, θὰ εἶναι ἡ αὐτή, ὅπως καὶ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι ὡς "τέκνων τοῦ Θεοῦ ἀμωμήτων ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης" τότε "Χριστὸς ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, τῆς χάριτος ἐξεπέσαμεν". (Φιλ. 2.15 Γαλ. 5.2,4).

Ὁ Χριστιανὸς ὄχι μόνον δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀπαντήσῃ "κακὸν ἀντὶ κακοῦ". ἀλλ' ὅλως τοὐναντίον ὀφείλει νὰ πληρώσῃ μὲ τὸ νόμισμα τῆς ἀγαθωσύνης καὶ χριστιανικῆς καλωσύνης τὸ κακόν. Τὸ "ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν" τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ τοῦ Παύλου "ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου ψώμιζε αὐτόν, ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτὸν" σκοποῦν νὰ ὁπλίσουν τὸν πιστὸν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε νὰ μὴ νικᾶται ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νὰ νικᾷ τοῦτο διὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ δὲν εἶναι τάχα ἡ νίκη αὐτὴ εὐγενεστέρα πασῶν; Ὢ, εἶναι! "Ἡδίων ἐπιείκεια χολῆς καὶ θρασύτητος" ἀναφωνεῖ που ὁ ἱ. Χρυσόστομος.

***

"Κακὸν ἀντὶ κακοῦ". Φιλόσοφοι, ἠθικολόγοι, ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, καὶ μὴ Χριστιανοὶ ἀκόμη, ἐπηρεασθέντες ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, εἶπαν: "ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ ξύλον τοῦ σαντάλου (εὐώδους δένδρου τῶν Ἰνδιῶν), τὸ ὁποῖον μυρώνει μὲ τὸ ἄρωμά του καὶ τὴν ἀξίνην, ἥτις τὸ σχίζει" (Σααδῆ, Ροδών).

Ὄχι, λοιπόν, κακὸν ἀντὶ κακοῦ. Ὁ ἀληθὴς μαθητὴς τοῦ Κυρίου θὰ βαδίσῃ, ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Διδασκάλου του. Ἡ ἀλάνθαστος γραμμή του θὰ εἶναι: καλὸν ἀντὶ κακοῦ, πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως. Πρὸς τὰς ὕβρεις καὶ λοιδορίας, θ' ἀντιτάσσῃ εὐχὰς καὶ εὐλογίας. Πρὸς τοὺς διώκτας, μεγαλοψυχίαν, πρὸς τὰς συκοφαντίας καὶ κακολογίας, ἀνοχήν, σιωπὴν πρὸς τὸ σκοτεινὸν μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν, τὴν φωτεινὴν ἐπιείκειαν καὶ ἀγάπην. "Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν" (Μτθ. 5.48.)

ΣΥΓΚ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΝΤΩΝΗΣ

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΚΑΘΙΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Τὸ κήρυγμα τῶν τελειοφοίτων. Τῇ 20 π. μ. Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὁ Σχολάρχης, Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός, χοροστατήσας κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ηὐλόγησε διὰ τῆς παρὰ πόδας προσλαλιᾶς, τὴν εἰς τὸ δημόσιον κήρυγμα καθιέρωσιν τῶν τελειοφοίτων, προσκληρώσας ἅμα τὰ θέματα διὰ τὴν περίοδον τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων.

Τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, φθάσαντες καὶ ὑμεῖς, φίλοι ὁμιληταί, εἰς τὸ προσῆκον μέτρον τῆς γνώσεως, καλεῖσθε ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς δόκιμον καὶ ἐπωφελῆ χρῆσιν τοῦ ἐμπιστευθέντος ὑμῖν ταλάντου.

Γνωρίζετε ἤδη, ἐξ ὅσων ἐδιδάχθητε, ὁποίαν θέσιν ἐπέχει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας, ἀποτελῶν αὐτὸ τοῦτο τροφὴν πνευματικὴν καὶ ἀναφαίρετον διὰ τὸν θρησκεύοντα ἄνθρωπον. Ἐκφοβίζων ποτὲ ὁ θεὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἰουδαίους, ἐξήνεγκε διὰ τοῦ προφήτου Ἰωὴλ τὴν φοβερὰν ταύτην ἀπειλήν: "ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου". Ἀλλ' ἐάν, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὡς ἀληθὴς θεομηνία χαρακτηρίζεται ἡ ἔλλειψις τοῦ θείου λόγου, εἶναι λοιπὸν εὔλογος καὶ δεδικαιολογημένη ἡ ἀξία ἣν ἀείποτε προσένειμεν εἰς αὐτὸν ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, συνάψασα πρὸς τὰς πνευματικὰς καὶ ὑπερκοσμίους ἐξάρσεις τῆς θείας λατρείας, καὶ εἰδικώτερον, πρὸς τὴν προσφορὰν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, τὴν ἀπ' ἄμβωνος διδασκαλίαν, ὥς τινα διαφώτισιν τῆς πίστεως καὶ κίνησιν τῆς ψυχῆς εἰς βίωσιν σύμφωνον πρὸς ὅσα ἐκφράζει ἡ θεία λατρεία.

Ἐὰν δὲ τοιαύτην ἔννοιαν καὶ τοιοῦτον σκοπὸν ἔχει τὸ κήρυγμα τοῦ θείου Λόγου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατανοεῖτε βεβαίως καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων θέσιν τῶν ἀναδεχομένων τὴν ἁγιωτάτην ταύτην διακονίαν. Δὲν εἶναι οὗτοι κοινοὶ ἐπαγγελματίαι, ἀλλὰ συνεχισταὶ τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀποστολικοῦ ἔργου, αὐτὸ τοῦτο ἄγγελοι καὶ ἑρμηνεῖς τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν περιούσιον λαόν.

Ἀναδέξασθε λοιπὸν τὴν ἐντολὴν μετὰ φόβου θεοῦ, μετὰ πίστεως, μετὰ συνειδήσεως καθαρᾶς καὶ ἀνυποκρίτου, ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἱερότητος αὐτῆς. Καὶ ἐν τῇ ἐπιγνώσει ταύτῃ παρασκευάζετε ἑαυτοὺς ἀξίους τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος, ἀξίους τῆς ὑφ' ὑμῶν κηρυττομένης

ἀληθείας, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, παρὰ τὰς ποικίλας τάσεις καὶ κατευθύνσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν τῇ προόδῳ τοῦ πολιτισμοῦ παραμένει ἐσαεὶ τὸ ἀπόλυτον ἰδανικὸν πρὸς τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ τείνῃ ἡ μόρφωσις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν. Διότι οἱαδήποτε κἂν ᾖ ἡ ἀφετηρία, ἡ πλοκὴ καὶ ἡ καθόλου διεξαγωγὴ τοῦ λόγου ὑμῶν, ἡ θεμελιώδης αὕτη ἀλήθεια θὰ ἀποτελῇ πάντοτε τὸν πυρῆνα καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ.

Σπουδάζετε συντόνως καὶ μελετᾶτε τὰς πηγὰς τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, τὰς θεοπνεύστους, λέγω, Γραφάς, καὶ τὴν παράδοσιν τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, πλουτίζοντες ἅμα τὴν διάνοιαν διὰ πάσης ἄλλης χρησίμου εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν κατὰ κόσμον γνώσεως. Καὶ ἐκ τοῦ διττοῦ τούτου θησαυροῦ τῆς Γνώσεως ἐκβάλλετε, ὡς ὁ οἰκοδεσπότης τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ συνδυάζετε καινὰ καὶ παλαιά, κατὰ τὰς παρεμπιπτούσας περιστάσεις καὶ ἀνάγκας τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος.

Ἀλλὰ τὴν καινότητα τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, τῆς πάντοτε ἀδιαφθόρου καὶ μηδέποτε ὑπὸ τοῦ χρόνου παλαιουμένης, ἐνδείκνυσθε μὴ μόνον διδάσκοντες ἀλλὰ καὶ ποιοῦντες, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, μὴ μόνον ἐν λόγοις. ἀλλὰ καὶ ἐν ἔργοις, ἐν τῇ ἐνεργῷ ἀσκήσει καὶ βιώσει τῶν κηρυττομένων. Διότι ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια δὲν εἶναι διδασκαλία τις θεωρητική, ἀλλὰ ζωὴ καὶ δρᾶσις, ἐκφαινομένη ἰδίᾳ εἰς τὸν βίον τῶν ὑπηρετούντων αὐτήν.

Τὴν τοιαύτην συνείδησιν τοῦ ὑμετέρου ἔργου ἐπιθυμεῖ ἡ Σχολὴ νὰ καταστήσῃ ἔμπεδον ἐν ὑμῖν. Ἐὰν ἡ σιγὴ τοῦ ἄμβωνος εἶναι λυπηρὰ παράλειψις ἀπὸ μέρους τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων, πόρρω ὅμως βάλλει τὸν σκοπὸν αὐτοῦ καὶ εἶναι ἥκιστα ἐποικοδομητικὸν τὸ κήρυγμα τὸ μὴ φέρον τοὺς ἀπαραιτήτους πνευματικοὺς καὶ ἠθικοὺς χαρακτῆρας ἀπὸ μέρους τοῦ κηρύττοντος.

Ἐὰν ταύτην τὴν ἀρχὴν θέσητε ὡς ἀδαμαντίνην κρηπῖδα τοῦ ἔργου ὑμῶν, ἐὰν ἔχητε σαφῆ τὴν συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς ὑμῶν, εἴσθε κατὰ τὸ πλεῖστον παρεσκευασμένοι ἐνώπιον τῶν ἀκροατῶν ὑμῶν καὶ ἔχετε βεβαίαν τὴν ἐπιτυχίαν.

Τὴν ἀναμένει παρ᾿ ὑμῶν ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή. Διὸ καὶ ἐγκαινίζουσα ἐν εὐλογίαις τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισιν ὑμῶν εἰς τὸ δημόσιον κήρυγμα, εὔχεται ὅπως Κύριος ὁ Θεός, ἐξ οὗ πᾶν δώρημα τέλειον, φωτίσῃ ὑμᾶς καὶ ἀναδείξῃ δοκίμους τοῦ Λόγου ὑπηρέτας.

(†) Π. ΚΟΜΝΗΝΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

19.— 20.— Ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ Ἀπ. ἀφορᾷ, ὅπως προλάβῃ καὶ ἀναιρέσῃ τήν ἔνστασιν, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τις ὅτι αἱ παρατεθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ῥήσεις τῆς Γραφῆς, αἱ μαρτυροῦσαι τὴν καθολικότητα τῆς ἁμαρτίας, δὲν ἀναφέρονται εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς ἢ εἰς ὡρισμένα μόνον πρόσωπα, καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ἀποδεικνύουν ὅ,τι ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ δι' αὐτῶν ὁ Ἀπ. Ἀναιρῶν τὴν ἔνστασιν ταύτην ὁ Ἀπ. λέγει, ὅτι κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τὰ λεγόμενα τῆς Π. Δ. ***(τοῦ Νόμου)*** ἀναφέρονται καὶ ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ ὁποῖοι διατελοῦν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς ***(οἱ ἐν τῷ νόμῳ)***. Προσθέτει δὲ καὶ τὸν λόγον τῆς ὑπὸ τῆς Ἁγ. Γραφῆς διαζωγραφήσεως τῆς ἁμαρτωλοῦ καταστάσεως τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅστις εἶνε, ὅπως ἐπιστομισθῶσιν ὅλοι ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι, οὐχὶ μόνον οἱ Ἐθνικοί, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἀποδειχθῶσιν ὑποκείμενοι εἰς τὴν δίκην καὶ καταδίκην τοῦ Θεοῦ. «Ὅταν δὲ λέγῃ ὁ Παῦλος ***ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ*** οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἥμαρτον, ἵνα φραγῇ αὐτῶν τὸ στόμα, ἀλλὰ διὰ τούτων ἠλέγχοντο, ἵνα μὴ ἀγνοῶσιν ἁμαρτάνοντες.» Χρυσ. Τὸ ***διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικ. πᾶσα σὰρξ*** αἰτιολογεῖ τὴν ἐπιστόμισιν καὶ τὸ ὑπόδικον πάντων πρὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἔργων τοῦ Μ. Νόμου (ἐπειδὴ αὕτη καὶ παρὰ τοῖς ἀκριβέστερον φυλάσσουσιν αὐτὸν ἦτο ἐλαττωματική), ὅπως ἡ πεῖρα ἐβεβαίου, κανεὶς ἄνθρωπος **(σὰρξ)** δὲν δύναται, λέγει ὁ Ἀπ., νὰ γίνῃ δίκαιος ἐνώπιον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον κατώρθου ὁ Μ. Νόμος ἦτο ***ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.*** Ἄλλαις λέξεσι διὰ τῶν ἐντολῶν Αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι προὐκάλουν συνήθως τὴν παράβασιν αὐτῶν, ὁ Μ. Νόμος διήνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ὅπως κατανοήσωσι τὴν ἁμαρτωλότητα τῆς φύσεως αὐτῶν, ἥτις ἀνθίστατο εἰς τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτό. Διὰ τῆς λ. ***σὰρξ (πᾶσα σὰρξ)*** χαρακτηρίζει ὁ Ἀπ. τὸν ἄνθρωπον, ὁποῖος εἶνε αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, ἀπὸ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, ἀνεξαρτήτως τῆς βοηθείας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ πρὸς τὴν δικαίωσιν καὶ τὴν ζωὴν ὁδός (Γ΄. 21 - Ε΄. 11).

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀπ. ἀπέδειξεν (Α΄ 18—Γ΄ 20), ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ τῶν Ἰουδαίων μὴ ἐξαιρουμένων, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν πράξεων αὐτῶν μόνον τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τελικὴν καταδίκην νὰ ἐπισύρωσιν ἠδύναντο, προβαίνει εἰς τὴν θετικὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος αὐτοῦ (Α΄ 16β—17), καὶ τὴν ὑπόδειξιν κατ' ἀκολουθίαν τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ πᾶς ἄνθρωπος, ὅπως ἀπὸ τέκνου ὀργῆς καταστῇ τέκνον ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐμφανισθῇ οὕτω εὔελπις πρὸ τῆς κοινῆς κρίσεως. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὁδὸς συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου προσοικείωσιν τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθείσης δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἥτις καίτοι εἶνε ἀνεξάρτητος παντὸς νόμου καὶ δὴ καὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ (***χωρὶς νόμου***), καίτοι δηλ. εἰς τὴν φανέρωσιν καὶ τὴν παροχὴν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἰδιοποίησιν αὐτῆς, εἰς τίποτε δὲν συντελεῖ ὁ Νόμος, ἐπιβεβαιοῦται ὅμως αὕτη ὑπὸ τῶν μαρτυριῶν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς Π. Δ. ἐν γένει (πρβλ. Δ΄ 3-21. Ι΄ 5-11). Διὰ τοῦ ***νυνὶ*** δὲ ἀντιπαραθέτει ὁ Ἀπ. τὸν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος χρόνον πρὸς τὸ προηγούμενον μακρὸν χρονικὸν διάστημα, περὶ τοῦ ὁποίου μέχρι τοῦδε ὡμίλει. ***Χωρὶς νόμου.*** Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Μ. Νόμος συνετέλει εἰς τὴν σωτηρίαν, συντελῶν μόνον κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἁμαρτίας. ***Δικαιοσύνη Θεοῦ.*** πρβλ. Α΄ 17. ***Μαρτυρ. ὑπὸ τοῦ τ. καὶ τῶν προφ.*** «Μὴ γάρ, ἐπειδὴ νῦν ἐδόθη, θορυβηθῇς, φησι, ἄνωθεν (=ἐκ παλαιοῦ) γὰρ αὐτὸ καὶ ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται προέλεγον» Χρυσ. Διὰ τῆς φρασ. ***νόμος καὶ προφῆται*** ἐσήμαινον οἱ Ἰουδαῖοι τὴν Πεντάτευχον τοῦ Μωϋσέως ἀφ' ἑνὸς (***νόμος***) καὶ τὰ προφητικὰ καὶ λοιπὰ βιβλία τῆς Π. Δ. ἀφ' ἑτέρου (***προφῆται***), ἄλλαις λεξ. ὁλόκληρον τὴν Π. Δ.

22.— Ὁ Ἀπ. ἐπαναλαμβάνει τὴν φράσιν ***δικαιοσύνη Θεοῦ,*** ὅπως ἐπισυνάψῃ τοὺς ἀπαραιτήτους προσδιορισμούς: ***διὰ πίστεως Ἰη. Χριστοῦ εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας.*** Τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐφανερώθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰη Χριστοῦ, δύναται νὰ καταστῇ μέτοχος ὁ ἄνθρωπος μόνον διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰη. Χριστὸν (πρβλ. Α΄ 17). Ἐπὶ τούτοις αὕτη εἶνε προωρισμένη διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως οὔτε φυλετικῆς, οὔτε γένους, οὔτε κοινωνικῆς. ***Εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας.*** Ἡ ***εἰς*** ἐκφράζει τὴν διεύθυνσιν, ἡ δὲ ***ἐπὶ*** τὴν ἔκτασιν. ***Διαστολὴ***=διάκρισις.

23.— Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ παρέχεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάντας ἄνευ διακρίσεως διὰ τῆς πίστεως αὐτῶν εἰς τὸν Ἰη. Χριστόν. Ὁ λόγος οὗτος εἶνε, ὅτι πάντες οὗτοι μέχρι τῆς εἰς

Χριστὸν ἐπιστροφῆς αὐτῶν διήγαγον βίον ἁμαρτωλὸν (**ἥμαρτον**) καὶ ἑπομένως στεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τῆς τιμῆς δηλ. καὶ ἐπιδοκιμασίας, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς τοὺς δικαίους ὁ Θεός.

24.— Ὅπως τύχωσι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐστεροῦντο οἱ ἄνθρωποι, εἶχον ἀνάγκην τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὴν δικαιοσύνην ταύτην δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, διὰ τοῦτο ἡ παροχὴ καὶ ἰδιοποίησις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζεται ὡς γινομένη ***δωρεάν***. Προσθέτει δὲ ὁ Ἀπ. καὶ τὴν λ. ***χάριτι*** (=ἐξ εὐμενείας, ἐξ ἐλέους καὶ συγκαταβάσεως) ὅπως ὁρίσῃ καὶ ἀναδείξῃ περισσότερον τὴν ἔννοιαν τοῦ ***δωρεάν***. ***Διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.*** Εἶνε ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου κατέστη δυνατόν, ὅπως ὁ Θεὸς δικαιώσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐφ' ὅσον οὗτοι ἔφερον τὴν εὐθύνην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ καταστῶσι δίκαιοι πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σωθῶσι. Τὴν εὐθύνην ἐξήλειψεν ὁ Ἰη. Χριστὸς προσενεγκὼν τὸ ἴδιον αἷμα ὡς λύτρον δι' αὐτήν, πρὸς ἀπαλλαγὴν δηλ· ἀπ' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ εἶνε ἀνάγκη, ὅπως πιστεύσῃ τις εἰς τὸν Ἰη· Χριστὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτήν, ὅπως μετάσχῃ τῆς δι' Αὐτοῦ γενομένης ἀπαλλαγῆς τῆς εὐθύνης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δικαιωθῇ.

25.— 26.— Διὰ τῶν στίχων τούτων ἐπεξηγεῖ ὁ Ἀπ. τὴν πρότασιν τοῦ ἀνωτέρω στίχου: ***διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,*** τὸ πῶς δηλ. ὁ Ἰη. Χριστὸς ἐγένετο λύτρον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς διὰ τὰς ἁμαρτίας εὐθύνης αὐτῶν καὶ κατέστησεν οὕτω δυνατὴν τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δικαίωσιν αὐτῶν. Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τῆς ἀνεξιχνιάστου σοφίας καὶ ἀγάπης Αὐτοῦ ἐπετέλεσεν ὁ Θεὸς προβαλὼν δημοσίᾳ ***(προέθετο)*** τὸν Ἰη. Χριστὸν ὡς ἐξιλαστήριον θυσίαν ***(ἱλαστήριον ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ)***, τῆς ὁποίας τὴν ἐξιλαστικὴν δύναμιν δύναται νὰ καρπωθῇ πᾶς ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν θεανδρικὴν φύσιν καὶ τὸν σωτηριώδη χαρακτῆρα τῆς ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων θυσίας Αὐτοῦ. Ἐνεργήσας οὕτω ὁ Θεὸς ἀπέβλεπεν, ὅπως ἐν καιρῷ προορισθέντι ὑπ' Αὐτοῦ, τῷ καιρῷ τῷ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, καταστήσῃ ἔργῳ φανερὸν ***(εἰς ἔνδειξιν)***, ὅτι ἡ ἐξ ἀνοχῆς καὶ συγκαταβάσεως παράβλεψις ***(πάρεσις)*** τῶν πρὸ Χριστοῦ ἁμαρτημάτων τῶν ἀνθρώπων ὠφείλετο εἰς τὸν πανάγαθον σκοπὸν Αὐτοῦ, ὅπως ἱκανοποιῶν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς δικαιοσύνης ***(ὅπως ᾖ δίκαιος)*** δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μέσου, τῆς ἱλαστικῆς δηλ. θυσίας τοῦ Χριστοῦ, παράσχῃ καὶ δικαίωσιν ***(καὶ δικαιῶν)***, καταστήσῃ δηλ. τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ ἐνόχων ἀθώους καὶ ἀπὸ ἀδίκων δικαίους ἐνώπιον Αὐτοῦ. Διὰ τῆς λ. ***προέθετο*** (=προέθηκε, προέβαλεν ἅπαξ διὰ παντὸς) τονίζεται ἡ ἔννοια τοῦ δημοσίᾳ πρὸς γνῶσιν πάντων. ***Ἱλαστήριον*** = ἱλαστικὸν

μέσον. Συνδέεται μετὰ τοῦ ***διὰ τῆς πίστεως***, ὡς τὸ ***ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι*** μετὰ τοῦ ***προέθετο***. Τὸ ***πάρεσις*** ἐκ τοῦ παριέναι=(ἀντι) παρέρχεσθαι, παραβλέπειν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐλέγχειν, τιμωρεῖν. Τὸ ***ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θ.*** συνδέεται μετὰ τοῦ ***πάρεσις*** καὶ σημαίνει τὴν ἀναβολὴν τῆς ποινῆς. Ἀναβάλλων τὴν ποινὴν παρέβλεπε τὰ ἁμαρτήματα. Παρὰ τὰς ἀναντιρρήτους ἐκδηλώσεις τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ (κατακλυσμός, Σόδομα καὶ Γόμορα, πρβλ. καὶ Α΄ 18 κ. ἑξ) γενικῶς εἰπεῖν ἀφῆκεν Οὗτος ἀτιμώρητον τὴν κακίαν. ***Τὸν ἐκ πιστ. Ἰη.*** (ἐννοεῖται ὄντα)=τὸν πιστεύοντα εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου τὸν θεμελιώδη χαρακτῆρα ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ ἡ πίστις εἰς τὸν Ἰησοῦν. Πρβλ. Β′ 8 ***τὸν ἐξ ἐριθείας***. Ὁ Χρυσ. ἑρμηνεύων τὸ χωρίον πρὸς ἄλλοις γράφει «Ὥσπερ ἔνδειξις ζωῆς τὸ μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι ζῶντα, ἀλλὰ καὶ νεκροὺς ζωοποιεῖν καὶ δυνάμεως... τὸ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς δυναμοῦν· οὕτω καὶ δικαιοσύνης τὸ μὴ μόνον αὐτὸν εἶναι δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους ἐν ἁμαρτίᾳ κατασαπέντας ἐξ αἴφνης δικαίους ποιεῖν.»

27.— Ἂν ὁ ἄνθρωπος καθίστατο δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ Νόμου (ὁ Ἰουδαῖος), ἢ διὰ τῶν ὑπαγορεύσεων τῆς συνειδήσεως (ὁ Ἐθνικὸς), θὰ εἶχεν ἀφορμὴν νὰ καυχηθῇ. Δικαιούμενος τώρα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δωρεὰν διὰ τῆς πίστεως ἕπεται, ὅτι δὲν ἔχει λόγον τινὰ καυχήσεως. Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον, ὁ Ἀπ. φαίνεται ἐνθουσιῶν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλογὴν τοῦ τρόπου τούτου τῆς δικαιώσεως τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἀποκλείοντος πᾶσαν καύχησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, εἶνε ὅτι ἡ καύχησις αὕτη προσκρούει εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῆς ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα ἐξαρτήσεως ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Τὸ ***ἐξεκλείσθη*** ἀναφέρεται εἰς τὸ χρονικὸν σημεῖον τοῦ ἱλαστικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Τὸ ***ἐξεκλείσθη*** τοῦτο πρέπει νὰ ὑπονοηθῇ καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἄλλων προτάσεων. Ὁ Ἀπ. ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ἁπλούστερον οὕτω: ἐξεκλείσθη. Διὰ τοῦ Νόμου (ἢ τοῦ Νόμου τῶν ἔργων, τοῦ ὑπαγορεύοντος δηλ. ἔργα) ἢ διὰ τῆς πίστεως. Μεταχειριζόμενος ἀντὶ τῆς ἁπλῆς λέξεως ***πίστις*** τὴν φράσιν ***νόμος πίστεως*** παριστᾷ τὴν πίστιν ὡς θείαν καὶ ταύτην διάταξιν, ἀνάλογον πρὸς τὸν Μωσ. Νόμον.

28.— Τὸ ἀληθὲς καὶ βέβαιον συμπέρασμα τὸ ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξαγόμενον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος καθίσταται δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πίστεως, οὐχὶ δὲ διὰ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ὡς ἀπεδείχθη δὲν δύνανται νὰ δικαιώσουν τὸν ἄνθρωπον πρὸ τοῦ Θεοῦ.

29.— 30. — Ἀφ' οὗ κατὰ τὰ ἀνωτέρω μία εἶναι ἡ ὁδός, ἥτις φέρει πρὸς τὴν δικαίωσιν, ἡ ὁδὸς τῆς πίστεως, φανερόν, ὅτι αὕτη εἶνε προωρισμένη διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες εἶνε ὅλοι ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔχουν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δικαιώσεως αὐτῶν. Πᾶς ἀληθῶς θρη-

σκευτικὸς ἄνθρωπος πιστεύει, ὅτι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς εἶνε εἷς καὶ ὡς τοιοῦτος Αὐτὸς μόνος φροντίζει περὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἄρα θὰ ἐπεκτείνῃ Οὗτος τὸ μόνον πρὸς δικαίωσιν τῶν ἀνθρώπων μέσον καὶ εἰς τοὺς Ἐθνικούς. Ὁ μέλλων ***δικαιώσει*** ἐκφράζει τὸ κατὰ πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ, μέλλον νὰ ἰσχύῃ ἐν παντὶ καιρῷ. ***Περιτομή, ἀκροβυστία*** ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων, ἐμπερίτομοι, ἀκρόβυστοι.

31. — Εἰς τὰ ρηθέντα τοῦ Ἀπ. (στίχ. 21 κ. ἑξ.) περὶ τῆς διὰ πίστεως δικαιώσεως τῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ δὲ διὰ τῶν ἔργων τοῦ Μ. Νόμου, ἦτο δυνατὸν νὰ προταθῇ ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων ἢ Ἰουδαϊζόντων ἔνστασις ὅτι διδασκαλία τοιαύτη ἀντεστρατεύετο πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μ. Νόμου καὶ ἠκύρου κατ' οὐσίαν αὐτόν. Ὁ Ἀπ. προβαίνει, ὅπως ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον. Ἡ διδασκαλία αὕτη οὐχὶ μόνον δὲν ἠκύρου, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐστήριζε τὸν Μ. Νόμον διότι ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω γίνεται φανερόν, ἡ αὐτὴ ἀρχὴ τῆς ἐκ πίστεως δικαιώσεως διήκει καὶ δι' ὅλου τοῦ Μ. Νόμου. «Ἄνωθεν, (=ἐκ παλαιοῦ) γὰρ ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται τὰπερὶ τῆς πίστεως ἐθέσπισαν. Δεχόμενοι τοίνυν τὴν πίστιν, βεβαιοῦμεν τὸν Νόμον» Θεοφ.

Κεφ. Δ' 1.— Ὅπως ἀποδείξῃ ὁ Ἀπ., ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς διὰ πίστεως δικαιώσεως εἶνε ὁ θεμελιώδης νόμος οὐχὶ μόνον τῆς Καινῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Π Διαθήκης προβάλλει ἐν τοῖς πρώτοις τὸ μέγα παράδειγμα τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ. Ἂν καὶ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου τούτου ἐφηρμόσθη ἡ ἀρχὴ αὕτη, τότε οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ αὐτήν. Ἐρωτῶν λοιπὸν ὁ Ἀπ. κατὰ τρόπον συνήθη εἰς αὐτόν. Τί λοιπὸν θὰ εἴπωμεν ἐν ἀναφορᾷ εἰς τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅτι ἀπέκτησε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων (ἔργων); θὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπέκτησε τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην; Πᾶς τις βεβαίως θὰ ἀνέμενεν, ἄν μή τις ἄλλος, ἀλλ' ὅπως ὁ Ἀβραὰμ τοὐλάχιστον ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν δικαίωσιν διὰ τῶν ἰδίων ἔργων. «Τὸ μὲν γὰρ ἔργα μὴ ἔχοντα ἐκ πίστεως δικαιωθῆναί τινα, οὐδὲν ἀπεικός (= πολὺ φυσικόν). Χρυσ.

2.— 3.— Ὁ Ἀπ. ἀποδεικνύει διὰ τοῦ ἀσφαλεστάτου μάρτυρος διὰ τῆς Γραφῆς αὐτῆς, ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ αὐτὸς οὐδαμῶς ἐδικαιώθη διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. Ἀποδεικνύει δὲ ὡς ἑξῆς. Ἄν, λέγει, ὁ Ἀβραὰμ ἐδικαιώθη διὰ τῶν ἔργων, τότε φυσικὸν εἶνε νὰ ἔχῃ λόγον καυχήσεως ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅτι λόγον καυχήσεως δὲν εἶχεν οὗτος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἑπομένως ὅτι τὴν δικαίωσιν δὲν ἀπέκτησε μόνος του ἀπόδειξις ἡ Ἁγ. Γραφή, ἡ ὁποία λέγει ***ἐπίστευσε... εἰς δικαιοσύνην,*** ὅπερ σημαίνει, ὅτι κατελογίσθη εἰς τὸν Ἀβραὰμ εἰς δικαιοσύνην ἡ πίστις αὐτοῦ, ὅτι ἄρα ὁ Ἀβραὰμ ἐδικαιώθη καὶ οὗτος οὐχὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. Τὸ παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ Ἀπ. χωρίον εἶνε ἐκ τῆς Γεν. ΙΕ' 6, ὅπου ὁ λόγος περὶ τῆς πίστεως τοῦ

Ἀβραὰμ εἰς τὴν ἐπαγγελίαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς περὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ γένους αὐτοῦ. Ἡ πίστις αὕτη τοῦ Πατριάρχου διὰ τὴν ὁποίαν οὗτος ἐδικαιώθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δὲν συμπίπτει ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τὴν Χριστιανικήν, ἀλλ' εἶνε ἀνάλογος πρὸς αὐτὴν ὡς πίστις ἐπὶ τὰ μὴ βλεπόμενα (Ἑβρ. Θ΄ 17—19), ὡς πίστις ἀνεξάρτητος τοῦ Νόμου (Γαλ. Γ΄ 17—19) καὶ ὡς πίστις εἰς τὸ ἐπαγγελθὲν σπέρμα, ἐν τῷ ὁποίῳ συνεσκιασμένως διεφαίνετο τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ (Γαλ. Γ΄ 8). Ὁ Θεοδ. ἑρμηνεύων τὸν στίχον γράφει «Οὐ κατὰ Νόμον πολιτευσάμενος ὁ μακάριος Ἀβραὰμ τῆς θείας μαρτυρίας τετύχηκεν, ἀλλὰ τῷ κεκληκότι πιστεύσας τῆς δικαιοσύνης τὸν πλοῦτον ἐτρύγησεν».

4.— 5.— Ὁ Ἀπ. ἐπεξηγεῖ καὶ διασαφηνίζει τὴν ἔννοιαν τῆς παρατεθείσης Γραφικῆς ῥήσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζει οὗτος τὴν διὰ τῆς πίστεως δικαίωσιν τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ ἔννοια τῶν λεγομένων εἶνε ἡ ἑξῆς: Ἂν ὁ Ἀβραὰμ ἐδικαιοῦτο διὰ τῶν ἔργων, ἡ Ἁγ. Γραφὴ δὲν θὰ μετεχειρίζετο τὴν λ. ***ἐλογίσθη*** (=ἐλογαριάσθη), ἡ ὁποία ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ κατὰ χάριν, διότι, λέγει ὁ Ἀπ. ἐπὶ τοῦ μισθοῦ, τὸν ὁποῖον λαμβάνει ὁ ἐργαζόμενος δὲν μεταχειριζόμεθα τὴν λ. ***λογίζεται*** (αὐτῷ μισθός), ὅπερ σημαίνει δίδεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ ἄλλην τινα λέξιν, διότι εἰς τὸν ἐργαζόμενον ὁ μισθὸς ὀφείλεται. Εἰς ἐκεῖνον δὲ ὁ ὁποῖος δὲν ἐργάζεται ἔργα τὰ ὁποῖα δικαιωματικῶς παρέχουν εἰς αὐτὸν (ἐδῶ, τὴν δικαίωσιν) ὡς ἀμοιβήν, ὅστις ὅμως πιστεύει εἰς τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ (εἰς τὸν Θεὸν δηλ., κατὰ τὸ Γ΄ 26) εἰς ἐκεῖνον λογίζεται (=λογαριάζεται) ἡ πίστις του εἰς δικαιοσύνην. Ὁ Θεὸς δηλ. χαριζόμενος δέχεται αὐτὴν καὶ παρέχει δι' αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην. Τὸ ***κατὰ χάριν*** ἐπεξηγεῖ τὸ ***λογίζεται***. Ὑπάγει δὲ ὁ Ἀπ. καὶ τὸν Ἀβραὰμ ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀσεβῶν (Γ΄ 10, 23) διότι παρὰ τὴν (σχετικὴν πάντοτε) θεοσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἔχρῃζε καὶ οὗτος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ἐλέους καὶ συγκαταβάσεως, καὶ μόνον κατὰ χάριν ἠδύνατο νὰ καταστῇ καί οὗτος ἀπέναντι Αὐτοῦ δίκαιος.

6.— 8.— Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τῆς διὰ πίστεως δικαιώσεως διδάσκει κατὰ τὸν Ἀπ. ἡ Ἁγ. Γραφή, ὅταν μακαρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ***ἀφέθησαν ἀνομίαι,*** καὶ τῶν ὁποίων ***ἐπεκαλύφθησαν*** (ὅπερ τὸ αὐτὸ) ***αἱ ἁμαρτίαι,*** ὅταν μακαρίζῃ τὸν ἄνδρα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς δὲν θὰ καταλογίσῃ (=δὲν θὰ λογαριάσῃ, θὰ συγχωρήσῃ δηλ.) τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ. Μὴ ἀναφέρουσα ἔργα, ἀλλὰ μόνον συγχώρησιν ἁμαρτιῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, προϋποθέτει αὕτη ὡς ἑπόμενον πίστιν ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ὁποίαν ἔδειξεν καὶ ὁ Ἀβραάμ. Ἡ ψαλμ. ῥῆσις εἶνε ἐκ τοῦ ΛΑ΄ ψλμ. 1. 2. ***Ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.*** Ἡ κάλυψις τῶν ἁμαρτιῶν

ἀποτελεῖ ἐξαφάνισιν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων, ὅθεν καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἄφεσιν.

9.— 10.— Ἦτο δυνατὸν νὰ προβάλῃ τις τὴν ἔνστασιν, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Δαυΐδ μακαρισμὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄνευ ἔργων συγχωρουμένων ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐμπεριτόμους, καὶ ὅτι ἑπομένως, ὅπως δικαιωθῇ τις δὲν ἤρκει ἡ πίστις, ἀλλ' ἀπῃτεῖτο νὰ καταλέγεται οὗτος διὰ τῆς περιτομῆς εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἐναντίου ὁ Ἀπ. φέρει τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀβραάμ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαρμόζεται ἐπίσης ὁ μακαρισμός, διότι εἴπομεν **(λέγομεν)** λέγει ὁ Ἀπ· **ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην,** ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ συνεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄνευ ἔργων. Ἂν λοιπὸν τοῦτο ἐγένετο, ὅτε ὁ Ἀβραὰμ ἦτο ἤδη ἐμπερίτομος, τότε σημαίνει, ὅτι ἡ διὰ πίστεως δικαίωσις προαπαιτεῖ τὴν περιτομήν, ἂν ὄχι, ἕπεται ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ἡ περιτομή. Ἀλλ' ὁ Ἀβραὰμ ἐδικαιώθη κατὰ τὴν Γραφὴν (Γεν. ΙΕ' 6 καὶ ΙΖ' 10 Πρβλ. 15' 3. 16. ΙΖ' 1) πρὶν ἢ λάβῃ τὴν περιτομήν. Ἕπεται ἄρα, ὅτι οὐδόλως εἶναι αὕτη ἀναγκαία, ὅπως λάβῃ τις τὴν διὰ πίστεως δικαίωσιν.

11.— 12.— Ἡ διὰ τῆς πίστεως δικαίωσις τοῦ Ἀβραὰμ πρὶν οὗτος λάβῃ τὴν περιτομήν, ἥτις ἐδόθη εἰς αὐτὸν ὡς σφραγίς, ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς δικαιώσεως κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἀπέβλεπεν, ὅπως καταστῇ οὕτω ὁ Ἀβραὰμ πατὴρ πάντων τῶν πιστευόντων Ἐθνικῶν (τῶν **δι' ἀκροβυστίας**), ἄλλαις λέξεσιν ἀπέβλεπεν, ὅπως καταστῇ φανερόν, ὅτι καὶ εἰς αὐτούς, ἂν πιστεύσωσι, θὰ καταλογισθῇ ἡ δικαιοσύνη. Ἀπέβλεπε δὲ συγχρόνως, ὅπως ὁ Ἀβραὰμ καταστῇ πατὴρ καὶ τῶν ἐμπεριτόμων (**περιτομῆς**), ἀλλ' οἵτινες δὲν εἶνε μόνον ἐμπερίτομοι, ἀλλὰ βαίνουσι καὶ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ὁ Ἀβραάμ, ὅτε ἀκόμη ἦτο ἀπερίτμητος. Κατὰ ταῦτα ἡ σχέσις μεταξὺ τῆς δικαιώσεως τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς περιτομῆς αὐτοῦ ὑπῆρξε κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ τοιαύτη, ὥστε ὁ Ἀβραὰμ νὰ καταστῇ κατὰ δύο τρόπους πατὴρ τῶν ἀνθρώπων α' γενικώτερον, πατὴρ ὅλων τῶν πιστευόντων, οἵτινες κληρονομοῦσι τρόπον τινὰ παρ' αὐτοῦ τὸ δικαίωμα νὰ δικαιοῦνται, ὡς αὐτός, διὰ τῆς πίστεως, καὶ β' μερικώτερον πατὴρ τῶν ἀπ' αὐτοῦ καταγομένων καὶ φερόντων ὡς ἐκεῖνος τὴν περιτομήν. Ἀλλὰ τὸ δεύτερον εἶδος τῆς συγγενείας, τὸ κατὰ σάρκα, ἔχει πραγματικὴν σημασίαν καὶ ὠφέλειαν, ἐφ' ὅσον συνδυάζεται μετὰ τοῦ πρώτου διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ περιτομὴ ἐδόθη εἰς τὸν Ἀβραὰμ ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς δικαιοσύνης τῆς διὰ πίστεως καὶ ὅταν ἑπομένως ὁ ἐμπερίτομος δὲν πιστεύῃ, ἡ περιτομὴ αὐτοῦ παύει νὰ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς περιτομῆς τοῦ Ἀβραάμ, οὕτως ὥστε ὁ ἐμπερίτομος καὶ μὴ πιστεύων ἔχει μὲν ἐξωτερικὴν (σαρκικὴν) σχέσιν μετὰ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οὐσιώδη καὶ πραγματικήν, θρησκευτικήν, πνευματικὴν (πρβλ. Β' 28. 29): «Εἰ δικαιοσύνης ἐστὶ σημεῖον (ἡ περιτομὴ), δικαιοσύνην δὲ οὐκ ἔχεις, οὐδὲ σημεῖον ἔχεις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἔλαβες σημεῖον, ἵνα τὸ πρᾶγμα ἐπιζητῇς, οὗ (=τοῦ ὁποίου, δηλ. τῆς δικαιοσύνης) τὸ σημεῖον ἔχεις». Χρυσ.

(συνεχίζεται)

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ο ΕΚΛΙΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΟΡΓΚΑ

Μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς τελευταίας ἐν Ρουμανίᾳ θυέλλης δυστυχῶς συγκαταλέγεται καὶ ὁ πολὺς ἱστορικὸς καὶ πολυγραφώτατος συγγραφεὺς Νικόλαος Γιόργκα.

Ὁ Γιόργκα διῆλθε πράγματι τὸν βίον του μελετῶν καὶ συγγράφων. Σπουδάσας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Ἰασίου συνεπλήρωσε τὰς ἀνωτέρας φιλολογικὰς καὶ ἱστορικάς του σπουδὰς εἰς τὰ Πανεπιστήμια Παρισίων καὶ Λειψίας. Συνέγραψε πλεῖστα ὅσα ἔργα ἀναφερόμενα εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ρουμανίας καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Εἰδικῶς ἠσχολήθη περὶ τὸν βίον τῶν Βυζαντινῶν καὶ πρὸς τοῦτο συνέγραψε τὸ τρίτομον σύγγραμμά του "Histoire de la vie byzantine". Ὡς συνέχεια τοῦ ἔργου τούτου ἐξεδόθη τὸ σύγγραμμά του "Byzance après Byzance". Ὁ Γιόργκα εἰς τὰ δύο τελευταῖα ἔργά του προσεπάθησε νὰ διεισδύσῃ εἰς τὸν βίον τῶν Βυζαντινῶν, νὰ μελετήσῃ τὴν θέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει, τὸν ρόλον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ Πολιτείᾳ τῶν διασήμων Φαναριωτῶν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν συμβολὴν τῆς Ρουμανίας εἰς τὴν συγκράτησιν καὶ τὴν συνέχισιν τῆς βυζαντινῆς σκέψεως καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ἐν ταῖς δύο παραδουναβείοις Ἡγεμονίαις. «Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ (Κωνσταντινουπόλει) γράφει ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ "Byzance après Byzance" ὑπάρχει μία συνοικία ὅπου διετηρήθη μία ἀπὸ τὰς ἰσχυροτέρας Ἀρχὰς εἰς τὰς ὁποίας ἀνὰ τοὺς μακροὺς ἀλληλοδιαδόχους πολιτισμοὺς ἔχει ὑποταγῇ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.»

Ἔχει μελετήσει ὁ ἀείμνηστος πολλὰς πηγὰς διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Φαναριωτῶν καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἀσχοληθεὶς ὅμως περὶ πολλὰ θέματα ἀναμιχθεὶς δ' ἐπὶ πᾶσι καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν δὲν ἔσχε καιρὸν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ ἄλλας πηγὰς ἐσχάτως ἀποκαλυφθείσας καὶ ἀναφερομένας εἴτε εἰς τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖον, εἴτε εἰς τοὺς Φαναριώτας. Ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἔργον του "Byzance après Byzance" ἀπαντῶσι ὄχι

ὀλίγαι ἀνακρίβειαι. Προκειμένου περὶ τῶν Φαναριωτῶν ἐπανέλαβε τὴν γνώμην τοῦ Em. Legrand κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ὑπῆρξαν εὐεργετικοὶ διὰ τὸ ρουμανικὸν ἔθνος, δημιουργοὶ ἑνὸς ἀνωτέρου πολιτισμοῦ. Εὐεργετικωτάτην διὰ τὴν Ρουμανίαν θεωρεῖ ὁ Legrand καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου. Ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σελίδων τῶν ἔργων τοῦ Γιόργκα δὲν φαίνεται ἔχων διάφορον ὡς πρὸς τοῦτο γνώμην ὁ Ρουμάνος ἱστορικός. Ὁ μακαρίτης Γιόργκα ἐμερίμνησε διὰ τὴν συλλογὴν ὅλων τῶν γραπτῶν μνημείων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ρουμανίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνειργάσθη μετὰ τοῦ Χουμουζάκη εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς συλλογῆς 20 χιλιάδων ἐγγράφων.

Δὲν παρημέλησεν ὁ Γιόργκα τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης ἐν Ρουμανίᾳ. Ἵδρυσεν ἰδιαίτερον μουσεῖον ἐν τῷ ὁποίῳ συνεκεντρώθησαν πλεῖστα ὅσα ἔργα τέχνης, εἰκόνες ἁγιογραφικαί, πορτραῖτα τῶν διαφόρων ἡγεμόνων καὶ ἄλλα. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1939 τὸν ἐπεσκέφθην ἐν Βουκουρεστίῳ καθ' ἣν στιγμὴν ἐγκαθίστατο εἰς νέαν κατοικίαν. Ἐμετροφύλλει σωρὸν βιβλίων ἐν τῇ πλουσιωτάτῃ του βιβλιοθήκῃ καὶ μοὶ διηγεῖτο διὰ μακρῶν περὶ τοῦ προμνησθέντος μουσείου, ἔργον τῆς ἐπιστήμης του καὶ τῶν κόπων του, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεσκέφθην κατὰ σύστασίν του.

Ὁ πολύκλαυστος σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Βουκουρεστίου ἐγνώριζε καὶ τὴν Ἑλληνικήν, ὢν ἐκ μητρός, Ἕλλην ὡς ἐπληροφορήθην. Ἐγκατέλιπε τὴν ζωὴν ταύτην ἄγων τὸ 69 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι. «Σημειώσεις και ἀποσπάσματα διὰ νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τὸν ΙΣ΄. αἰῶνα σταυροφοριῶν.» (6 τόμοι). «Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας» (γερμανιστὶ 6 τόμοι). «Ἱστορία τοῦ Γαλλικοῦ Ἔθνους», «Ἱστορία τῶν Ρουμάνων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των», «Ἱστορία τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν», «Γαλλία τῆς Κύπρου», «Ἱστορία τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας», «Ἀνατολὴ καὶ Δύσις κατὰ τὸν μεσαίωνα», «Μία ρωμαϊκὴ πόλις καταστᾶσα σλαβική», «Ράγουσα», δοκίμιον συνθέσεως τῆς ἱστορίας τῆς Ἀνθρωπότητος, (4 τόμοι). Βραχεῖα ἱστορία τῆς Ἀλβανίας καὶ τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ

Α) ***Ἐν Σταυροδρομίῳ.*** Τῇ 21 τοῦ λήξαντος μηνός, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱερῷ Ναῷ τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου ἐτελέσθη ἡ νενομισμένη Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία. Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος, Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Προύσης κ. Πολύκαρπος, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανός, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιος, Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, Λαοδικείας κ. Δωρόθεος καὶ Αἴνου κ. Γερμανός. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱ. ἄμβωνος ὁ Μ. Ἱεροκήρυξ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος. Τὴν θείαν λειτουργίαν παρηκολούθησεν ὁ εὐσεβὴς λαός, ἐν πυκνῇ κοσμοσυρροῇ προσελθὼν ἵνα λάβῃ τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν Εὐλογίαν. Παρέστησαν ἐν σώματι ἡ Κεντρικὴ Ἐφορεία, αἱ Ἐπιτροπαὶ τῶν Ἱ. Ναῶν καὶ αἱ Ἐφορεῖαι τῶν Σχολῶν.

Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐπηκολούθησε δεξίωσις ἐν τῷ Ἐπιτροπικῷ τοῦ ἱ. Ναοῦ, καθ' ἣν ἀπὸ μέρους τῆς Κοινότητος τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσεφώνησεν ὁ Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύων σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, ὡς ἑξῆς:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐὰν ἡ Κοινότης αὕτη κατὰ τὴν ὑπεραιωνόβιον σταδιοδρομίαν της ἄνευ οὐδενὸς διαλείμματος ἐπέδειξε πάντοτε στοργὴν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ δὴ πρὸς τὸν σεπτὸν Προκαθήμενον Αὐτῆς, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ υἱϊκὴ στοργή της ἐκορυφώθησαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας καθ' ἃς νέφη ἀπειλητικὰ καλύπτουσι τὸν παγκόσμιον ὁρίζοντα. Διὸ καὶ σύσσωμος ἡ Κοινότης γοργῷ τῷ ποδὶ ἔσπευσε πρὸς τὸν ἑορτάζοντα τοῦτον ναόν της ἵνα παραστῇ κατὰ τὴν σημερινὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν λειτουργίαν καθ' ἣν ηὐχήθη ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Γνωρίζει ἡ Κοινότης αὕτη τὰς βαρείας εὐθύνας τοῦ Ἁγιωτάτου Θρόνου κατὰ τὰς χαλεπὰς ταύτας ἡμέρας, ἀκριβὴς ὅμως ἐκτιμητὴς τῆς πολιᾶς Σου φρονήσεως, τῆς βαθείας Σου ἐκκλησιαστικῆς μορφώσεως, τῆς ἀγαθωτάτης Σου προαιρέσεως, ἔχει ἀρίζηλον τὴν πίστιν ὅτι ἀσφαλῶς θὰ καθοδηγήσῃς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα εἰς νομὰς σωτηρίους.

Ἡ λαῖλαψ, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἡ συνταράσσουσα σύμπασαν τὴν Οἰκουμένην δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον καὶ τὴν πρώτην ταύτην τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σου, ἀλλὰ χάριτι θείᾳ οἱ τεταγμένοι φρουροὶ αὐτῆς, ἐμφορούμενο ὑπὸ ζήλου ἐνθέου καὶ βαθείας φιλογενείας καὶ συνέσεως, εὐθαρσῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἀντιμετωπίζουσι τὰς παρεμβαλλομένας ἐναντιότητας.

Δὸς τὴν εὐλογίαν Σου, Δέσποτα, τοῖς τε ἰθύνουσι καὶ συμπάσῃ τῇ εὐσεβεῖ ταύτῃ Κοινότητι, εἰς ταπεινὸν δ' ἀντίδωρον δέχθητι τὴν διαβεβαίωσίν της περὶ τῆς ἀνυποκρίτου πρὸς Σὲ ἀγάπης της καὶ τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ της, καὶ τὴν εὐχήν της ἵνα ζήσῃς ἐπὶ μήκιστον κλεΐζων τὸν πανέντιμον Πατριαρχικὸν Θρόνον.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα προσεῖπε τάδε:

Ἱερώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,
Ἐντιμότατοι κύριοι Κεντρικοὶ καὶ Ἐπίτροποι
καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοί,

Μετὰ χαρᾶς καὶ ἄκρας συγκινήσεως ἐνωτισάμεθα ὅσα ἡ ὑμετέρα ἀγαπητὴ Ἱερότης διὰ γλώσσης γλαφυρᾶς ἀπὸ μέρους τῆς εὐαγοῦς καὶ μεγαλωνύμου Κοινότητος Πέραν, ἧς ἐπαξίως προϊσταμενεύει, προήχθη ἵνα προσφωνήσῃ ἡμῖν. Οἱ λόγοι αὐτῆς, λόγοι ἁγνοὶ καὶ εἰλικρινεῖς, διερμηνεύοντες τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Κοινότητος καὶ τῶν διεπόντων τὰ κατ' αὐτήν, εἶναι ἀπόρροια σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Εὐχαριστοῦμεν ἐπὶ πᾶσιν ἐγκαρδίως.

Τοῦ Θεοῦ εὐδοκοῦντος κατηξιώθημεν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἵνα προσέλθωμεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐπιτελέσωμεν τὴν εἰθισμένην λειτουργίαν, εὐλογοῦντες τοὺς ζῶντας καὶ εὐχόμενοι ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων.

Ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος, πολλὴν χαρὰν ᾐσθάνθημεν, διότι συμπροσευχηθέντες μετὰ τοῦ ἐνταῦθα εὐσεβοῦς ἡμῶν ποιμνίου κατείδομεν πόσον τὸ ἱερὸν καὶ ἀκοίμητον πῦρ τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ζωηρὸν καίει ἐν ταῖς καρδίαις αὐτοῦ καὶ πόσον τὰ ἱερὰ αἰσθήματα ἀφοσιώσεως καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἔνθερμα δείκνυνται καὶ μετὰ πόσης υἱϊκῆς στοργῆς καὶ εὐλαβείας διάκειται πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν.

Βεβαιοῦμεν ὅτι ἐξ ἴσου ἡ πατρικὴ ἡμῶν στοργὴ ἀνταποκρίνεται καὶ ὅτι τὸ ποιμαντικὸν ἡμῶν ἐνδιαφέρον πάντοτε ζωηρὸν προβάλλεται πρὸς τὴν Κοινότητα. Τὸ Πέραν δικαιοῦται εἰς τοῦτο, διότι οἱ διέποντες αὐτό, καλῶς διωργανωμένοι ὑπὸ

πρόεδρον συνετὸν δεικνύουσι ζῆλον καὶ δραστηριότητα εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ πρόοδον τῶν κοινοτικῶν αὐτοῦ πραγμάτων καθόλου. Ἐπαινοῦμεν τὸν ζῆλον καὶ εὐλογοῦμεν τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ πάντων τῶν συνεργῶν.

Οἱ καιροὶ ἀντίξοοι, αἱ περιστάσεις στεναί, ἀλλ' ἡ καλὴ θέλησις τῶν πάντων ὑπερνικῶσα τὰ ἀντιπίπτοντα ἐξομαλύνει τὰ πράγματα εἰς τὴν εὐόδωσιν καὶ κατεύθυνσιν τῆς μεγαλωνύμου Κοινότητος, ἥτις νομοταγῶς διαβιοῦσα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὔχεται μεθ' ἡμῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης Δημοκρατίας καὶ τοῦ τὰς τύχας αὐτῆς κατευθύνοντος εὔφρονος καὶ δεξιοῦ καὶ λαοφιλοῦς Προέδρου αὐτῆς Ἰσμὲτ Ἴνονου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀναχωροῦσα, προεπέμφθη μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Β) Τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Μετὰ τῆς εἰθισμένης ἐκκλησιαστικῆς μεγαλοπρεπείας ἐτελέσθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, τῇ 30ῃ τοῦ μηνός, ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Λειτουργία τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου, θεμελιωτοῦ τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἀφ' ἑσπέρας ἐχοροστάτησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, αὐθημερὸν δὲ προέστη τῆς Θ. Λειτουργίας, συλλειτουργοὺς ἔχουσα τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Χαλκηδόνος κ. Μάξιμον, Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Προύσης κ. Πολύκαρπον, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανόν, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεόντιον, Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνον, Χριστουπόλεως κ. Μελέτιον, Λαοδικείας κ. Δωρόθεον, Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανὸν καὶ Αἴνου κ. Γερμανόν. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἑορτῆς ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱ. ἄμβωνος ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος. Τῆς θείας Λειτουργίας μετέσχε καὶ ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς παροικίας αἰδεσιμολ. κ. Πέτρος Χαϊδούκοβιτς. Παρέστησαν ὁ ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γ. Κούστας, οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πυκνὸν πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπηκολούθησεν ἡ νενομισμένη ἐπὶ τῇ ἀγομένῃ Θρονικῇ Ἑορτῇ ὑποδοχὴ ἐν τῇ Αἰθούσῃ Πατριαρχῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑΙ ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑΙ

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χρυσοστόμου (13 τοῦ μ.), ἱσταμένη, κατὰ τὴν τάξιν, ἐν τῷ Παραθρονίῳ, τῆς ἱ. εἰκόνος τοῦ ἁγίου τοποθετημένης ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ.

—Εὐλαβεῖ δὲ παρακλήσει τῶν οἰκείων Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν, μεταβᾶσα μεθ' ὅλης τῆς ἀκολουθίας Αὐτῆς, ἐχοροστάτησε:—Τῇ Κυριακῇ, 3ῃ τοῦ μ., ἐν τῷ ἐν Φερίκιοϊ ἱερῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων,—τῇ Κυριακῇ, 10ῃ τοῦ μ., ἐν τῷ ἐν Ταταούλοις ἱερῷ Ναῷ τοῦ ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, — τῇ Κυριακῇ, 17ῃ τοῦ μ., ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεύματι ἱερῷ Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιάρχων καὶ τῇ Κυριακῇ, 24ῃ τοῦ μ., ἐν τῷ ἐν Βαλατᾷ ἱερῷ Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν. Ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας ἀνέγνω τρισάγιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἱ. Ναοῦ τῶν Π. Ταξιαρχῶν ἀναπαυομένων ἀοιδίμων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Σωφρονίου Β', Γαβριὴλ Δ', Κωνσταντίου Β' καὶ Γρηγορίου ΣΤ', ἐν δὲ Ταταούλοις ηὐλόγησεν ἐν τῇ ἕδρᾳ αὐτου τὸν αὐτόθι Ἀθλητικὸν Σύλλογος. Κατὰ τὰς

ὡς ἄνω Πατριαρχικὰς Χοροστασίας τὸν θεῖον λόγον ἐναλλὰξ ἐκήρυξαν οἱ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος, Δευτερεύων κ. Μελέτιος καὶ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Μελίτων. Ἐν ἁπάσαις ταῖς εἰρημέναις ἐνορίαις ὁ εὐσεβὴς λαὸς ἀθρόος συνέρρευσε καὶ μετ' ἐκδηλώσεως αἰσθημάτων βαθυτάτης εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ σεπτὸν Πρόσωπον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἔσπευσε νὰ λάβῃ τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν.

ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν (8 τοῦ μ.) ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς.

Ἡ Α. Μακαριότης ἀπήντησε ὡσαύτως τηλεγραφικῶς εὐχαριστοῦσα τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ Βελιγραδίου κ. Γαβριήλ.

— Τὸν ἑορτάσαντα τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ σεβ. Μητροπολίτην Ἡλιουπόλεως κ. Γεννάδιον (17 τοῦ μ.) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη αὐτοπροσώπως.

— Πρὸς τοὺς ἑορτάσαντας ὡσαύτως σεβ. Μητροπολίτας Κορινθίας κ. Μιχαήλ, Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομον Τυρολόης κ. Χρυσόστομον (13), Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιον (17) καὶ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἀνδρέαν (30) αἱ συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβιβάσθησαν διὰ σεπτῶν Αὐτῆς Γραμμάτων.

— Τῷ αἰδεσιμολ. Πρωθιερεῖ τῆς ἐνταῦθα Γιουγκοσλαυϊκῆς Παροικίας κ. Πέτρῳ Χαϊδούκοβιτς, ἑορτάζοντι τῇ 8ῃ τοῦ μ. τὴν σλάβαν αὐτοῦ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχήθη διὰ τοῦ πανοσιολ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Μελίτωνος.

ΙΕΡΟΝ ΑΓΙΑΣΜΑ ΒΕΦΑ

Ἱερεὺς τοῦ ἱ. Ἁγιάσματος Βεφᾶ διωρίσθη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ μηνὸς τούτου ὁ τέως ἐν Τὸπ Καποῦ Ἱερατεύων πανοσ. ἀρχιμ. κ. Ἀναστάσιος Σπανίδης.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Τῇ 4ῃ τοῦ μηνὸς ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ ἐξ Ἑλλάδος ἐπανόδῳ αὐτοῦ, ὁ ἐντιμ. Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιος Κούστας.

Τὴν Α. Ἐντιμότητα ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθη καὶ ἐχαιρέτισεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος.

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ἐπὶ τῇ σὺν Θεῷ ἀρξαμένῃ Νηστείᾳ τῶν Χριστουγέννων ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν: τῇ Κυριακῇ, 17ῃ τοῦ μ. ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Μελίτων καὶ τῇ Κυριακῇ, 24ῃ τοῦ μ., ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος.

Ἐν τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐκήρυξαν οἱ ἑκασταχοῦ λειτουργήσαντες Ἀρχιερεῖς, οἱ τακτικοὶ ἱεροκήρυκες καὶ οἱ θεολόγοι ἱερατικῶς προϊστάμενοι τῶν ἱ. Ναῶν. Ἐκτάκτως ὁρισθεὶς ἐκήρυξεν ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Παναγίας Μουχλίου τῇ 17ῃ καὶ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. Γεωργίου Ποτηρᾷ τῇ 24ῃ τοῦ μ. ὁ πανοσιολ. πρ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος, Βιβλιοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

— Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τὰς τακτικὰς αὐτῆς συνεδρίας ἠσχολήθη ἐπὶ διαφόρων γενικῆς φύσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

— Συνοδικῇ ἀποφάσει διεβιβάσθη διὰ Πατριαρχικοῦ Γράμματος τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Ρουμανίας ἡ συμπάθεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τοῖς ἐπισυμβᾶσιν ἐσχάτως αὐτόθι σεισμοῖς ἐλήφθη δὲ ἀπαντητικῶς καὶ σχετικὸν εὐχαριστήριον γράμμα τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ρουμανίας.

Ἱ. Μητρόπολις Πριγκηπονήσων. Ἐγκριθεῖσα συνοδικῶς ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ.

Αἰμιλιανοῦ τῇ 3ῃ τοῦ μηνὸς ἐν τῷ ναϋδρίῳ τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς Χάλκης ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς Συμεῶνος Ἀμαρυλλίου, ἀναλαβόντος ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Πριγκηπονήσων.

Ἅγιον Ὄρος. Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἀνήγγειλε διὰ γράμματος αὐτῆς πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀρχιμ. Ἰουστίνου ὡς ἡγουμένου τῆς Μονῆς, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀποβιώσαντος Ἡγουμένου Μισαήλ.

Ἀπεστάλη τῇ Ἱερᾷ Μονῇ διὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τὸ νενομισμένον ἀποκαταστατήριον Πατριαρχικὸν Γράμμα μετὰ τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ καρποφόρου διακονίας τοῦ εἰρημένου.

Ἱ. Μονὴ Βατοπεδίου. Συνεπείᾳ γραμμάτων τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱ. Β. Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, δι᾽ ὧν κατηγγέλθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς διάκονος Ἀνανίας Φουντούκης ἀποβαλὼν αὐτοβούλως τὸ ἱερὸν σχῆμα προῆλθεν εἰς γάμου κοινωνίαν, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος καθῄρεσε τὸν εἰρημένον ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ βαθμοῦ καὶ ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὡς καὶ ἡ σχετικὴ πρᾶξις τῆς καθαιρέσεως διεβιβάσθη διὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τῇ Ἱ. Μονῇ Βατοπεδίου.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Εἰσηγήσει τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν ἐφετεινῶν τελειοφοίτων τῆς Σχολῆς Αἰμιλίου Κωνσταντινίδου. Τὴν χειροτονίαν ἐτέλεσεν ἱερουργήσας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων (21 τοῦ μ.) ἐν τῷ Ναϊδρίῳ τῆς Σχολῆς ὁ Σχολάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανός. Ὁ νεοχειροτονηθεὶς ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ ἱ. Κλήρου ὠνομάσθη Χρυσόστομος.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπσς Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρας ἀνήγγειλε τηλεγραφικῶς τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν θάνατον τοῦ ἑτέρου τῶν βοηθῶν αὐτοῦ Ἐπισκόπων θεοφιλ. Ἁγίου Φραγκίσκου Καλλίστου.

Ἡ Α. Θ. Π. διεβίβασε τηλεγραφικῶς ὡσαύτως τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀμερικῆς τὰ συλλυπητήρια τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς αὐτοῦ θεοφιλίας.

Ὁ ἀείμνηστος Ἐπίσκοπος Ἁγίου Φραγκίσκου ἐγεννήθη ἐν Πελοποννήσῳ τῷ 1880. Τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐποιήσατο ἐν τῇ θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Καταταχθεὶς εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου ὑπηρέτησεν εὐδοκίμως ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὡς ἐφημέριος ἐν ταῖς Κοινότησιν Ἁγίου Φραγκίσκου καὶ Λὸς Ἄντζελες τῆς Ἀμερικῆς. Ἐν ἔτει 1927 ἡ Ἐκκλησία ἐπιβραβεύουσα τὴν δόκιμον ἐν πᾶσι διακονίαν τοῦ ἀειμνήστου προήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα ὑπὸ τὸν τίτλον Ἁγίου Φραγκίσκου. Ὡς βοηθὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ὁ θεοφ. Κάλλιστος ἐποίμανεν ἐπί τι διάστημα τὰς ἐν Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ Κοινότητας καὶ ἀκολούθως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὰς ἐν Σικάγῳ, ἐπιδείξας καθ᾽ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτοῦ διακονίας ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ποιμαντορικὸν αὐτοῦ ἔργον.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀποιχομένου ἱεράρχου ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς στερεῖται ἑνὸς πεπειραμένου συνεργάτου καὶ ἡ αὐτόθι εὐσεβὴς ὁμογένεια ἑνὸς φιλοστόργου πνευματικοῦ πατρός.

Τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Ἁγίου Φραγκίσκου Καλλίστου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.